

DİCLE - FIRAT

Sahibi ve Yazı İşlerini

fiilen idare eden

EDİP KARAHAN

İdarehane: Fatih-Kızıtaşı
Binaemini sok. No. 18-İst.

P. K. 43-Fatih

FOLKLOR DERLEMESİ

9. Sayıdan itibaren okuyucularımızın çevrelerindeki kürçe, türkü, şarkı, masal, efsane, destan, hikâye vesaire folklor, çeşitlerini bize göndermelerini rica ediyoruz. Tafsillat Dicle-Fırat'tan okuyuculara sütununda.

YIL: 1 — SAYI: 8

AYLIK FIKIR GAZETESİ

14. Mayıs 1963

Fiatı : 100

DOĞU YİNE KURBAN EDİLDİ

Her Devirde Olduğu Gibi Plânlı Kalkınma Devrinde de Doğu için

KIRILAN POTLAR

Edip KARAHAN

Sayın Niyazi Berkes'in alaka bahş bir serisi yazısı 'Yon Gazetesi'nde yayınlandı. Her münevver - Türkiye'de münevverlik mefhumu ucuz bir meta derekesine düşüğü için kendimizi münevverler arasında göstermekle ovunmuş olmuyoruz-gibi biz de bu yazıları dikkat ve tecessüsle takip ettik. Böylece bir sonraki yazıları adeta artan bir tansiyonla bekledik. Daha sonra yazılar oyle bir istikamet aldı ki artık beklenen ummak abes bir vaziyetiktisap eder oldu. Bunun üzerine Dicle-Fırat'ta, 'KIRILAN BOŞLUKLAR' veya 'EKSİK NOKTALAR' başlıklı bir yazı yayınlamayı düşündük. Buna rağmen ne olur ne olmaz düşüncesiyle tamamen ümidimizi kaybetmedik. Artık biz, mühim bir meselenin sukutla geçiştirileceğine kanaat getirmiş gibiyken sayın sosyologumuz kapanış yazısında beklenmedik bir gafla karşımıza çıktı. Bunun üzerine 'KIRILAN POTLAR' başlığını seçtik.

(Sayın Niyazi Berkes, kapanış yazısının bir yerinde aynen şöyle diyor: "Türk Toplumunu korkunç din, dil, ırk, kast, prensler, racalar, nuwaplar vs. gibi imtiyazlı zümreler kabile, aşiret gibi bölünmelerine uğramış bir yapı değildir.")

Sayın sosyolog, yukarıdaki mefhum ve muesseseleri milletleşmeye, modern toplum olmaya bir kelimeyle medenileşmeye alışlagelen tabirle uyarlaşmaya aykırı görüyor ve kanaatince bunları taşımayan türk toplumu bu ve buna benzer kolaylıklar, avantajlar dolayısıyla pek çabuk uyarlaşabileceği halde uyarlaşamamış, muassırlaşamamıştır.

Sayın Niyazi Berkes yazılarında, sık sık her memleketi kendi şartları içinde mütalâa etmek zaruretine işaret ediyor.

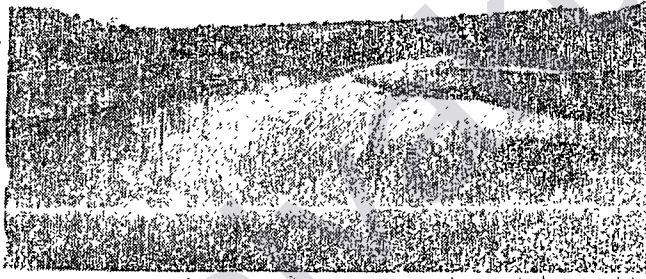
Sayın Niyazi Berkes'in yazılarında hâkim metod sosyalist metottu. Yazıları (Devamı 7. Sayfada)

bir değişiklik yok

Ankara-Tunceli Senatoru Mehmed Ali Demir Senato başkanına verdiği bir onergede 5 yıllık kalkınma plânının sosyal adalet ilkelerine uygunluğu üzerinde bir genel görüşme istemiştir. Gündeme alınan onerge dolayısıyla, söz alan Mehmet Ali Demir 5 yıllık kalkınma plânının anayasasının sosyal adalet ilkelerine aykırı olduğunu Doğu illerine

ayrılan yatırım hacmiyle diğer bölgelere ayrılan yatırımlar arasında bir eşitlik olmadığını ifade etmiş ve bu konunun ortaya konması için bir genel görüşme talep etmiştir. Söz alan Y.T.P. gurup sözcüsü onerge sahibinin getirdiği görüşün partisini ilzam etmediğini ve Y.T.P. nin bu görüşe katılmadığını söylemiştir.

Daha sonra Alıcan kürsüye gelecek böyle bir görüşmeye lüzum olmadığını beyan etmiştir.

Dicle Nehri'nden bir görünüş

DİCLE - FIRAT TOPLATTIRILDI

Doğudaki bayi ve muhabirlerimizden aldığımız haberlere göre Dicle-Fırat'ın İkinci üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı sayıları Bingöl Sulh, Hâkimliğinin 27/3/1962 tarih ve 676 sayılı kararına istinaden bütün doğuda toplattırılmıştır. Gazetemiz aynı zamanda İstanbul'da da toplattırılmıştır. Gazetemiz sahibi, yazı işleri muduru EDİP KARAHAN'a şimdiki kadar resmi makamlara herhangi bir telifat yapılmamıştır. Toplattırmanın sebep ve saikini bilmiyoruz.

Jandarma Zülmü

Silvan — Haber aldığımızı göre Jandarmalar Silvanın bazı köylerine, firarileri yakalamak için gitmişlerdir. Mahkûmleri bulamayan jandarmalar, hıncılarını şöyle bir usule başvurarak çıkarılmışlardır: Köy erkeklerini bir meydana toplamışlar. Daha sonra koy kadınlarını getirmişlerdir. Kadınları erkeklerin sırtlarına bindirerek koy ortasında erkekleri dolaştırmışlardır. Anlaşılan jandarmalar doğulunun psikolojisini çok iyi anlamışlardır ki, bu hareketle başvurmuşlardır çünkü doğuluyu kalbinden hançerle vuran bu hareket kadar inçitici, üzücü ve hakaret edici olmaz Yaşasın adil idare yaşasın açık rejim!

TEVKİF

Denk mecmuası yazı işleri md. Yaşar Kaya ile aynı derginin umum neşriyat md. Medet Serhad tevkif edilmişlerdir. Medet Serhad 2000 lira kefaletle tahliye edilmiştir. Yaşar Kaya'nın mevkufiyeti devam etmektedir. Yaşar Kaya'nın avukatı tevkif kararına karşı itirazda bulunmuştur. İtiraz henüz bir karara bağlanmamıştır.

TEVKİF TALEBİ

3 5. 1963 Cuma günü saat 4'te basın savcılığı yazı işleri Md. Edip Harahan'ı tevkif talebiyle tutuklu olarak 4. Sulh Ceza mahkemesine sevk etmiştir. 4. Sulh Ceza hakimisi savcılığın talebini reddetmiştir. Edip Karahan'ın ifadesini tevkif ettikten sonra savcılığın tevkif talebini reddetmiştir. 4. Sulh Ceza mahkemesinin red gerekçesi şöyledir: "Bilirkişi raporunun tevkife sâlih olmayışı ve sanığın kuvvetli müdafaaası".

Savcılık, 4. Sulh Ceza mahkemesinin reddi tevkif kararına nöbetçi Asliye Ceza mahkemesinde itiraz etmiştir. Dosya üzerinde incelemesini yapan Asliye mahkemesi de savcılığın itirazını redderek 4. Sulh Ceza mahkemesi kararını uygun görmüştür.

BAZI NOKTALAR

Sayın Abdi İpeççi, 20 Nisan tarihli Milliyet Gazetesinin durum sütununda şöyle demektedir: "Türkiyede, kürtler diğer etnik guruplar gibi başka bir etnik gurubun (türk etnik grubu demek istiyor) içinde massolmaya (erimeye) karşı direnmişlerdir. Aynı zamanda bu etnik zümre (Kürt etnik zümresi) türkçe konuşmayı da reddetmiştir." "Diğer etnik zümrelerin durumlarının, yazarın dediği gibi olup olmadığı bu yazının konusu değildir."

Kürtlerin türkçe konuşmayı reddettilerini hukmu insafsız bir hükümdür. Biz kürdüz ve işte yazısının tahlinini de türkçe yapmaktayız Yok, eğer kürtler türkçe konuşmayı reddetmişlerdir söziyle, kürtler, başka bir etnik zümrenin asimilasyon politikasını reddetmişlerdir demek istiyorsa bu, doğrudur ve aynı zamanda bir haşivdir. Çünkü sayın yazar yukarıda zikir ettiğimiz, sözlerinde kürtlerin massolmaya karşı olduklarını zaten söylemektedir. O halde türkçe konuşmayı reddetmişlerdir sözünün hikmeti nedir?

'Abdi İpeççi, açık rejim ve açık konuşma, açık tartışmadan yana değerli bir aydınımızdır. Acaba açık konuşmanın muphemiyetini (Abdi İpeççi'yi demagoji, iftira, itham, tehdit, jurnal-millete, aydınlara -jurnali- üstat'larından saymaya dilimiz varmıyor.) Bazi şair ve zaruvelerin bir neticesi olduğunu ilk defa keşfetti de onun için mi böyle bir

ÇİZGİLER

HAMİT MAZIDAĞLI

yuvarlak laf etti? Bilmiyoruz. Türkçe konuşmak (ana dile hürmet şartıyla) başka şey, türkçeden başka dil konuşmaya ve yazmaya müsaade etmeyererek, ana dilleri tartı ederek bunun yerine resmî dili ikame etmeye zorlamak başka şey...

Yukarıda zikir edilen muphemiyete rağmen keşke bütün basın mensupları Sayın Abdi İpeççi kadar fikir haysiyetine sahip olsalardı. Ozaman karşılıklı tartışır ve son hükümü milletten hakemliğine tevdi ederduk.

Bu meselenin basını savcılığın halledilemeyeceğine kaniyiz.

Biraz da Basın savcısı Bedii Faik'in muavin ve Dünya Gazetesindeki görevini Bedii Faik'in yaltakçılığına (hayri Alpar bendeniz çok iyi tanır) borçlu Hayri Alpar'dan bahs edelim. Hayri Alpar, 20' tarihli Dünya Gazetesinde doğendığı çarşafında biz bu meseleyi eskiden beri hassasiyetle (opsünler hassasiyetini) takip ediyoruz diyor ve çizmeden yukarı çıkarak bir takım hazeler doktruyor. Hayri Beyimiz de overek gökleri çıkardığı Konya Millet vekili gibi "Rây Rastı" "Hayat Itakki" olarak türkçe çeviriyor. Hayri Bey, sen dünya gazetesi (Devamı 7. Sayfada)

LEFZA KURMANCI

BI HERFE LATİNİ

A	I	S
B	J	T
C	K	U
Ç	L	Ü
D	M	V
E	N	X
É	O	W
F	P	Y
G	Q	Z
H	R	
I	S	

Doğuda Değişmeyen Korkunç Zihniyet

Hüseyin Sağın

Tarihin demliği incelendiği zaman, bir çok değişikliklere tesadüf edilir. Her bir devrin değişmesiyle ve her yeni idarenin gelmesiyle tabii ki, idare mahiyetinde değişim ve yenilikler getirilir.

Osmanlılar zamanından şimdikiye kadar sayacak olursak, yüzlerce inkılaplara rastlarız. Fakat, Doğu hakkındaki zihniyet değişince, ne değişmiş, ne de inkılap görmüştür. Bu oyle korkunç bir zihniyettir ki, Halkımızın vücudunda, kangren bir hal almıştır. Bir an evvel bu hastalığın onüç alınmazsa, tedavisi gayri kabul bir hale gelecektir. Zira, ıktisaden ve kültürel geri kalmış, yoksulluk içerisinde kıvranan Doğu Bölgesinin halkına yapılan muamelemin vicdanla bağdaşacak bir tarafı yoktur.

Doğu Bölgesine gelen idare amirleri, memurlar sanki, Türk vatandaşları için değilmişler gibi keyfi hareket etmekte. Herhangi bir daireye işi düşen vatandaşların günlerce bekledikleri müşahede edilir. Zavallılar korkusundan işini yapın de biran evvel geçeyim, diyemezler. Şayet kaç gündüben bir muamelem bekliyorum dese (Bak Kurt te adam oldu, o da konuşmayı öğrendi) diye cevap alır.

İşlerini takip etmek için bir Dairede bulunuyordum. Oraya gelen bir köylü Vatandaş, somyalı koltukta (Cihansah gibi kurulum) sigarasını dumanlıyan memure "Beyefendi, yaptığımız evraklarda yanlışlık varmış. Binbaşı kabul etmemekle beraber bana ağır lâf ta soyled, lütfen düzeltir misiniz?" dedi. Ben hemen yuzumü memur beye taraf çevirdim. Hatta memur beyin olduğuna göre kalkıp özür dilemesi lazımdır diye düşündüm. Maalesef... Köylü bir daha tekrarlayınca, bir de ne göreyim; "Memur bey, banar bulutları gibi gurlemeye başladı, Yüksek sesle (Behem... hep seninle mi uğraşacağım, benim başka işim yokmu? ikide bir ne diye gelip beni rahatşiz ediyorsun ve hangi cesaretle yaptım) evrakta yanlışlık olduğumu sohyorsun? hadi çık, bir daha görmeyeyim seni." Adamcağız, kaplanın pençesinden kurtulan kedi gibi yorgun, bitkin bir halde Daireden ayrıldı. Memur bey, bana donerek, "Beyefendi, bu kürtleri biliyor musunuz, hiç yüz vermeye gelmez, biraz mülhayim hareket ettiğin taktirde, artık isturaha arama" dedi. Ve odacıya seslenerek, bize çay gelsin!

Bir Köylü, Vatandaş bana dert yayıyordu:

— Biz ne malımızdan, ne canımızdan emin değiliz. Bize yapılan mezalimler Arş-ı Alaya bile sığmaz. Koye gelen Jandarmalara o kadar hürmet ettiğimiz ve yiyeceğimizi herçeşit nefis yemekler yedirdiğimiz halde, yine razi olmuyorlar, yine de bizi sövüp dövüyorlar, ne yapacağımızı şaşırık. Bir canımız var onu da Allah almıyor. Halbuki, ölüm halimizden kat kat iyidir. Bak Bey, diye sözüne ilâve etti! İbrahim namında bir akadaşla günlük yiyeceğimizi alıp tarlaya gidiyorduk. Koyden çıkarken, iki jandarma ile karşılaştık. Nereye gidiyorsunuz?

— Tarlaya.
— Torbada ne var?
— Bu gunku yiyeceğimizi.
— Vay güdi kurt vay, demek Koçeroya yemek götürüyorsunuz ha!
— Ve akadaşımı doğmeye başlatken, Adin nedir? diye soruyorlar.
— Buo! Malımızalıniz, biz İbrahim'e buş deiz.

Yine dayak devam ediyor. Ve adin nedir, suali de soruluyordu. O da Buo diye cevap veriyor. Baktım ki, olacak gibi.

(Devamı 7. Sayfada)

N O T L A R

Doğu Meselesinin Bazı Yönleri

— II —

Mehmet Şanlıca

Doğu meselesini iyice kavıyarak için biraz daha tarihi tetkikatımızı derinleştirmemiz lâzım gelmekte. Mahalli gibi görünen meseleler, aslında büyük, âlemlşumul dünya hadiseleriyle kok birliğine sahiptirler. Bundan dolayıdır ki tarihi tetkikatımızı biraz daha derinleştirmek ihtiyacını hissetmekteyiz. Bunun için de cemiyet toplantı ve onların dış inikalarının bir neticesi olan müstemlekecilik mefhumu ve onun tarihi tekâmülü üzerinde bir nebzede tevakkuf etmek gerekir.

Sosyal doktrinler tarihi terminolojisinde cemiyetler dört tipe ayrılmaktadırlar: 1 - Pirimitif toplum, 2 - Feodalite 3 - Kapitalizm, 4 - Sosyalizm.

Gene sosyal doktrinler tarihi terminolojisine göre pirimitif toplum ve sosyalizm hariç, feodalite ve kapitalizm kendilerine mahsus tarihi kategoriler mahiyetinde müstemlekecilik mefhum ve müesseseleri yaratmışlardır. Bizim bu yazıda ele alacağımız müstemleke tipi kapitalist cemiyet yapısının yarattığı müstemleke şeklidir.

Feodal müstemlekeci çağını idrak eden devletlere misal olarak şu örnekler verilebilir: Eski Çin, Hint, Mısır, Pers, Yunan, Asur, Roma, Bizans, Arap ve Osmanlı imparatorlukları.

Yukarıda zikr ettiğimiz gibi bu yazıda biraz da olsun kapitalist cemiyet tipinin yarattığı müstemlekecilik mefhum ve medlül üzerinde duracağız. Mefhum ve müesseseleri kendi zaman şartları içinde mütalâa etmek sartiyle kapitalist cemiyet şeklinin yarattığı müstemlekecilik mefhumuyla feodal cemiyet tipinin yarattığı müstemlekecilik mefhumu mukayese edilebilir.

Kapitalist cemiyet tipinin yarattığı müstemlekecilik mefhum ve meselesi ise halâ günümüzün konusu olarak devam edelmektedir. Bu yazıda bilhassa kısaca kapitalist cemiyet yapısının yarattığı müstemlekecilik mefhumunun taktikleri üzerinde durulacaktır. Bilindiği gibi kapitalist cemiyet yapısı iki veçhe arz etmektedir: 1 - Millî Ekonomî safhası, 2 - Beynelmül tekelcilik safhası. Diğer tabirle müstemlekeci safha Kapitalist devlet idarecileri müstemlekecilik safhasında şu taktiğe başvururlar: 'Ayar, buyur'. Müstemlekeci devletler Uzak Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da ve Orta Doğu'da dama bu taktik formülle başvurmuşlardır. Bu devletler, tam veya yarı somürgeleştirdikleri veya tesir sahasına aldıkları memleketlerde her muessese ve mefhumu ayrıncılık istukametinde geliştirmek istemişlerdir ve halâ da geliştirmek çabasındadırlar. Bu gibi müstemlekeci devlet idarecileri, menfaatlar buldukları memleketlerdeki din, dil ırk çeşitliliklerini bir 'vur, kır' amılı yapmakta pek mahurdırlar. Böylece aynı topraklar üzerinde binlerce seneden beri beraber yaşayan ve memleket müdafaasına betabece koşan bu

uğurda kanlarını akıtmaktan çekinmeyen etnik ve lęngüistik zümreleri ekseriya menfaatlar buldukları memleketlerin hâkim sınıfıdır. Bu sınıfın desteğiyle bazan da bu dirjanları oyuna ve gaffele getirerek bubileine karşı hasmane hislerle meşbu hale getirmek isterler. Böylece de menfaatleri garanti altına almış olur. Müstemlekeci devlet idarecileri bu karışıklıklardan istifade ederek menfaatlar buldukları memleketlerdeki hâkim etnik ve lęngüistik zümre veya zümreler idarecileriyle pazarlığa ve menfaatlerin pekiştiğine teşebbüslerine girişirler. Bu pazarlıktan da tabii ki o memleketlerin fakir fukarası istisnasız bütün etnik ve lęngüistik zümrelerin alt tabakaları zarar görür. Avam tabiiyle 'tavşan kaç, tazi yakala' formülü bütün incekleleriyle kullanılır. Kuvvet birliktedir. Bu gibi memleketlerde birlik yukarıda anlatıldığı usullerle yok edilince sağlan bir kuvvet de teccüs etmez. İşte ancak bu ve buna benzer yaratılan ortamlarda menfaat kombinasyonları devam eder. Yukarıda kısaca temas edilen motifler bugün de dünyanın dört bir yanında ve bu arada Orta Doğu'da kullanılmakta ve işlenmektedir.

Orta Doğu'da menfaatleri olan devletler bugün için ayrıca siyasetlerine kürtlere alet etmeye çalışmaktadırlar. Pek Âla Orta Doğu memleketlerinde yaşayan kürtlere buldukları topraklarda, beraber yaşadıkları kardeş etnik ve lęngüistik grup ve zümrelerle modern manada millet sentezleri meydana getirebilirler ve getirmelidirler de... Fakat hayır 'ayar, buyur' politikası bütün gücüyle buna engel olmaya çalışmaktadır. Çünkü Orta Doğu'da huzur, sükun teccüs eder ve böyle hayırlı neticeler tahassül ederse ayrıca politikaları malzeme kalmaz ve dolayısıyla Orta Doğu'daki ayrıca politika güden menfaatlar devletler taşı tarağı topla yap tabii hudutlarını, memleketlerine çekilmek zorunda kalacaklardır ki bu hal, ezberde ki hesaplarına gelmeyecektir.

Bu yüzden Orta Doğu'da menfaatlı bulunan devletler, ikide bir maksatlı olarak, dünya kamu efkârına, bağımsız, birleşik küldistan sloganlarını sunarak, Orta Doğu halklarını ve onların samimi idarecilerini - şayet samimi idarecileri varsa, yoksa yerli ve yabancı idarecilerle danışıklı olarak bunu yaparlar - kurtilete karşı kişniştirmek istemektedirler. Obur yandan bu şuphe, vehim ve kıskırtmaların yarattığı demarşlardan zarar gören dolayısıyla tabii buldukları hükümetlerinden soğuyan kürtlere, buldukları memleketlerin dirjanlarına karşı koz olarak kullanmak emellerini beslemektedirler.

Doğu meselesinin adil bir hal çaresine bağlanma vetresinde herkes kendisine düşeni yaparsa tarihin bu dalgalı dönemine başarıyla hatime çekilebilir.

(devam edecek)

Derik Hakkında inceleme serisi

Ekrem Yusufoglu

Dicle-Fırat sütünlarında Doğunun sayısız problemleri dile getirdi ve yorumlar yaptı. Bu arada sınıtı Mazi Dağlarının Yeşilğine dayandı; asılının medeniyet mihrabı olan Mezopotamya'ya bir Pencere gibi açılan şirin DERİK hakkında da bir sürü yazı neşredildi. Akadaşlarımız incelemelerinden aldığımız ilhamla DERİK hakkında daha derli toplu bir yazı serisi yazmaya teşebbüs ettim. Bu arada Yeşil DERİK'in bilhassa ekonomik, sosyal, ziraat, sanai, ve kültürel problemleri yanında mahalli orif ve adetlerini (TORESINI), Jeolojik yapısını kendi değer yargılarıma ve mümkün mertebeye ilmi verilerle uygun olarak inceleyeceğim. Şüphesiz bu meselelerin her biri hakkında yorumda bulunmak için, ayrı ihtisas ve bilgiye ihtiyaç vardır. Ben yüzde yüz hepsini gerçek bir şekilde ortaya koyacağımı ve hal çarelerini formüle edeceğimi iddia etmiyorum. Yalnız birazcık olsun bile faydalı ola bilmem ve yoneticilerin çalışmalarına ışık tutabilirim kendimi mutlu sayarım.

Aziz okuyucular; bu inceleme Lokal (mahalli) olduğu için beni mazur görün. Ben bu seri yazılarda kendi ortamının meselelerine eğilmeği faydalı sayıyorum. Zira her kes kendi yaşadığı ortamın meselelerini olumlu bir şekilde gerçekleştirmek için; progresif (ilerici) yoneticilerle iş birliği yapıp çaba sarfetmek mecburiyetindedir. Asımız bunu zorunlu kılıyor. Zira bizi nimetleriyle büyüten ve yetiştiren aziz Anadolumuzun, bu tatlı yurt köşesini Cennet haline getirmek için hiçbir engel yoktur. Tanrı bütün nimetlerini bahş etmiş. Yalnız bunları değerlendirmek ve halkta çalışma şuurunu uyandırmak için seferber olmak lâzımdır. Biz bunu yaptığımız gün, DERİK'in çözümlenmeyen hiç bir problemi kalımyacaktır. Fakat şunu da samimi olarak itiraf edeyim ki; bu görüşümüz ve çözümlenmeye çalıştığımız olayların neticelerini değil; nedenlerini, olumlu bir sonuca bağlamada; DERİK, Yüz yıllarca daha böyle kalacaktır. Bunda'da tarih onunde gençlik olarak sorumluyuz. Hepimizi ilgye davet ederim; aziz ve muhterem genç arkadaşlarım.

Şarkta Kültür

Feyzi Yıldırım

Diğer alanlarda olduğu gibi maalesef kültür alanında da bizim şark mîttikası ihmal edilmiştir. Az da olsa ilgili makamların dikkatli nazarımlı celb etmek için koy ve diğer okullarımızın durumunu anlatmakta fayda buluyorum.

İlâlâ koy okullarımızda, beş sınıf bir öğretmen tarafından idare edilmektedir. Beş sınıfı bir öğretmen tarafından idare edilen bir okulun başarı derecesi ne olabilir? Şüphesizki % 00 dir. İki yüz mecutlu okullarımız, genç tecrübesiz bir şahsın idaresine bırakılırsa netice bundan başka ne olabilir ki. Sayın öğretmenlerimiz, bunun kolay yolunu bulmuşlardır. İtem bulmakta da zorluk çekmiyorlar. Zira şarka gönderildikleri zaman hazır plânla geliyorlar. Hazır plânla gelmemiş olsadılar, haftanın iki gününü çocuklarla alakadar olma lütfunda bulunup diğer günlerini de veye ilçelerde köhne kanve koşelerinde kumar oynamakla geçirmezler. Biraz utanır, çekinir sikkilirdi.

Kabahat onların değil ilgili makamlarıdır. Doğuya gönderilen öğretmenler, vatana hizmet etmek ve çocuklara buşeyler öğretmekten ziyade; surları (Devamı 7. Sayfada)

ŞİİRLER

EZAP KÊŞİ

Narê eşqê gelek sohtî vuslet nedît ruh'u canî
Dum ehlida min melbube xu pînan kir hî afaqê
Xewu rehêt boy min nema ser most dibim bi xiyalê
Daxek daye Li qelbêmin teressûm kir bi xettu xalê
Ger xoşîda min tulu' ket 'alem gerg bit bi cemalet
Bi h'esreta vê tulu' ez his nakim tû ezvaqê
Mah'rum Kırım ji ezvaqan mûntezir mam hî şehêrê
Şeb dirêj bun Lamun gelek hêj min nedî Tû eserê.
Peru basko min tûnine pervaz bikim boy xoberê
Zâne qevî bextê reşim cemdard kir bi Fîraqê
Wê firqetê dil herîşand min zêdebun cerh'u birin
Bi mihnetê 'azab keşman ji vuslate durim yeqin.
Qonca bağo dil geş nebu vêraneye qelbê h'ezin
Caw La nabê dim dîr'e mam zahur nebu h'ser taqê
Ya Reb şükür mübtelâkir te bi wê eşqê min ih'sanî
Brindar kir bi h'emiyet ew feqîrê Siliwani

İHSANÎ

AZAP ÇEKME

Aşk ateşi çok yakıcıdır Ruhum, canım vuslata ermedi Aşkım ve cehdim sevgili içindir Uykü ve rahatlık benim için kalmadı Sevgilimin hayaliyle mest oluyorum. Sevgilimin aşkı kalbime hat gibi resm oldu Sevgilim görününce âlem onun cemaliyle gark olur. Sevgilimin görünmesi hasretleyle hiçbir zevkten tat almam, bütün zevklerden mahrum olarak sevgilimin görünceği sabahı bekliyorum Geçeler uzadı hiçbir eserini gormedim Kanadım yok ki uçayım haber almak için. Bilen fakat bahtsız bir kimsenin Sevgiliden ayrı düşmek

elem vericidir Bu aylık yarımı dağılıyorum. Mihnelden azap çekiyorum, vuslattan uzağım hazin kalbim vıranedir. Sevgilim bana görünmedî. Yarab, şükür sana ki ben ih'san'ı bu elem verici aşka müptelâ ettin Hamiyet yarasıyla yaraladın bu sıhvanlı fakiri.

NOT: Bu şîr tasavvufî bir şîrdîr şîr ih'sanî "fena fillah" olmağa çabalamaktadır Bîlindîğî gibi tasavvufî dünyaya gorişü "vahdetü vucüt" nazariyesine dayanmaktadır. Buradaki sevgili "Tanrı"dır

MOTA KORKUSU

özünüzle gurunayem tumencüle duyun ha
Gelecek bir dukmecikle
Olaçak ateşten bir acun
Bitecek bir çırpıda
Bu değın bağrıp çağırıyorum
Bilginler ozanlar insanlar
Yani siyah beyaz yamyanlar
Gezmece uykudan uyanın boşlamayın beni.

Hüseyin ARUK

A Ç

Ya da ekmekten yemekten yana hasretin
Ya da bir lokma bekler dilin-damağın
Ya da kahpece siritir bitkiler sana
Ya da topraktan mezardan öte yalnızlığın
Ya da her şey biçimsiz sarmış yöreni
Ya da bağırsan kuşağın yoktur yararı
Ya da kimse kavramaz salık verirsın.
Ya da çağıldı-oğultu ile sararsın bizi.

Hüseyin ARUK

DAĞLAR

Bu kadar AH tutuşturmadı sizi
Asırlar, seneler geçli
Erimediniz, birleşmediniz...
Başlarımızda duman
Dağıtmadınız sisi...
Eteklelerinizi sararı inilti
Yanan nu yanan
Yol vermediniz, hiç kimse işitmedi.
Ey başı karlı, dumanlı, efkârlî dağlar
Hain, zalim, kederli dağlar
Güneşe yol veriniz

Dübrin

GİRİNEK SER WELAT

Rabum iro seherê
min dîte rengê welat
bi axbun zar u giri
hî qurbanbım zêr welat
Xuwna reş ji dilêmin
hat ji ber halê welat
Diriya hundirê min
hî qurban bım zêr welat
Tak u herim ji cihan
dêkim bote emelan
bıksımın serte xeman
hî qurbanbım zêr welat
Ger ku herme bihuştê
welatêmin tu nebi tê
bihuşt bımın duxez tê
hî qurbanbım zêr welat

Her çiqas ewhane bote,
em hemî bêgar u jar
Lê mî karin em ji bo te
qenciki dayımın welat
Nan u ava te herambe
Lê jibo nankorên pis
Ku hî te nakim xoediti
Te binal dêlîm welat

TURKÇESİ: Liceli Bahri Koçkaya
AĞLAYIŞ MEMLEKET İÇİN

Bugün sabahtan kalktım Memleketin halını gördüm Memleketimiz kederli ve ağlamaklıydı Kurban olayım altın gibi olan memleketime. Yüreğimden siyah kanlar aktı memleket için yüreğime tükülen dikenli çalı misali memleket için goulum sızlıyor Kurban olayım altın misali güzel memleketime Dünyardan goçunçeye kadar memleket için çalışacağım Üstünden deit ve sıkıntılıları alacağım altın misali güzel memleket. Tabiat itibarıyla emleket için fakat içinde bulunduğum yoksulluk cehennem ateşi gibi içimi dağılıyor Kurban olayım altın misali güzel memleketime Seni yoksulluk çukurundan çıkaramıyoruz. Seni bu halinden kurtaramıyoruz Ekmeğin ve suyun haram olsun senin için çalışmışyanlara Ekmeğin suyun haram olsun mültilerine kulak vermiyenlere.

TURKÇESİ: Liceli Bahri Koçkaya
AĞLAYIŞ MEMLEKET İÇİN

Bugün sabahtan kalktım Memleketin halını gördüm Memleketimiz kederli ve ağlamaklıydı Kurban olayım altın gibi olan memleketime. Yüreğimden siyah kanlar aktı memleket için yüreğime tükülen dikenli çalı misali memleket için goulum sızlıyor Kurban olayım altın misali güzel memleketime Dünyardan goçunçeye kadar memleket için çalışacağım Üstünden deit ve sıkıntılıları alacağım altın misali güzel memleket. Tabiat itibarıyla emleket için fakat içinde bulunduğum yoksulluk cehennem ateşi gibi içimi dağılıyor Kurban olayım altın misali güzel memleketime Seni yoksulluk çukurundan çıkaramıyoruz. Seni bu halinden kurtaramıyoruz Ekmeğin ve suyun haram olsun senin için çalışmışyanlara Ekmeğin suyun haram olsun mültilerine kulak vermiyenlere.

HABERLER

Dicle-Firat'ın satışına mani olmuyor

Muş — Muş muhabirimize aldığımız habere göre Muş Emniyet Müdürü alenen bayımıza baskı yapmakta, Dicle-Firat'ı satmaması için zorlamaktadır. Anlaşılan, Dicle-Firat personeli hukuki ve fülî tedbirlerle yıldırılamayınca, sindirilemeyince bu sefer başka bir usule baş vurulmaktadır. Dicle-Firat'ı madde çokertinek İhakikaten bu vasita diğer vasitalardan daha muessirdir. Çünkü arkamızda bizi finanse edecek bir sermayedar yoktur Bunun için gazete sattırılmama hadiselerinden gazetemiz zarar görmektedir. Ama şunu hatırlatalım ki; Hiçbir şey insanları doğru bildikleri yoldan ayıramaz. Gazete sattırılmama tedbirleri de bir netice vermeyecektir.

★

Ulaştırma Güçlükleri Yüzünden
Doğuda plân tatbik edilemiyor.

Devede kulak doğuya tahsis edilen yatırım projeleri de tatbik edilemiyor. Kalifiye eleman yok Yol yok, her taraf dağ yol vermiyor. Tarafsız adil işleyen bir idare yok. Devenin kulağı da doğuda bazı açıkgozlerin ceplerine girmeye mahkûm Eski maarif nazırlarından birinin şu sözü meşhurdur: "Mektepler olmasaydı maarifî gul gibi idare edecektim". Hükümet'de biz ayrıcalar olmasaydı doğuyu gul gibi idare edecekti. Hele Allah doğuyu dağılı yaratmasaydı idarecilerimiz nekadar güzel iş yapacaklardı Kerata dağlar da hükümete güçlük çıkarıyor.

MİZGİN

Ji te ra mi got lo lo welat
Boy çî her sal xewa te hat,
Dicle-Firat mı bira mal,
Hinnó aneak roj me hilat.
Diyim ji tera Dicle-Firat,
Welatî me ra çî bela hat,
Çu derbasbu he qo pir sal,
Hinnó aneak roj me hilat.

Kurbana te Dicle-Firat
Xeberek pir Ji durda hat
Hinnó aneak roj me hilat

BOZOVALI Müslim Açıkgoz
Türkçesi:

MÜJDE

Sana söylüyorum ey memleket, ey memleket Niçin her sene uykuya daldın Dicle-Firat beni evime götürdü. Ancak bugün üstümüze gün doğdu. Sana söylüyorum Dicle-Firat memleketimize bu fenalıklı nerden geldi? Bu kadar sene geçti Ancak bugün üstümüze güneş doğdu. Kurban olayım sana Dicle-Firat Bir haber uzaktan geldi. Ancak bugün bize güneş doğdu. Elbirliğiyle memleketi imar edeceğiz

NOT: Şîr kafiye zaruretiyle adeta sembolik bir hal almıştır.

DERTLİ İL

Bir toprak uzandır Dicle-Firat üzerinde
Bir toprak ki üzerinde felâket dumanı yükselir,
Bir sefalât kokar bu illerin semasında
İşte bu il bağıryanık insanların vatanıdır.
Bu toprak bahtsız insanların oz vatanıdır
Bir ses geliyor kara bir çadırdan
Bir mülti yükselir feryatla beraber,
Kara dumanlarla kaplı vatan seması
Zino ninenin senelerdir hüznünlü aksi sedası.
Bu il bahtsız insanların yeridir

Duruşma 16 Mayıs'ta

EDİP KARAHAN'la MUSA ANTER'in duruşması Mayısın 15'ine talik edilmiştir Edip Karahan ve Musa Anter bülüküşî Ord Profesör Sulhi Donmezler, Profesör Naci Şensoy, Profesör Sahr Erman'ın verdikleri aleyhte raporun ihtiva ettiği ayrıcalık isnatlarını reddetmişlerdir Asliye Toplu Basın Mahkemesi tevsi tahkikat lüzumunu veya ademi lüzumunu hakkındaki kararını 15 Mayıs'ta bildirecektir.

★

HATIRLATMA

Urfa, Siverek, Elazığ, Iğdır, Van Tutak bayilerimizden haber alamıyoruz. Bizî finanse eden bir sermayedar yok Bayilerimiz de gazete paralarını göndermezlerse gazete ne ile çıkar? Gazete çıkarmak için yağmur duasına mı çıkılır?

ABONE ŞARTLARI

Yıllık, 12 altı aylık 6 liradır.

İLAN TARİFEMİZ

BAŞLIK 25 LİRA

2. 3. 4. Sayfalar santimi 5 Lira

5. 6. 7. 8 Sayfalar 4 Liradır.

DERDİ WELAT

Aşığı welatim ez,
Şairî bê dermanim ez,
Pezi bê şivanim ez,
Mallî bê xudanım ez,
Derdî welat derdî welat.

Ey welat, te ez gêj kirim,
Miriye bê kefen kırım,
Bettal-u perişan kırım,
Aşiqî bê saz kırım,
Derdî welat derdî welat
Derdî welat bîrdardım,
Bê h'alu bê yarım.
qencim feqet bextreşim,
Şîr heluw xun sorim.
Derdî welat derdî welat.

Bextres

TURKÇESİ:

MEMLEKET DERDİ

Memlekete aşıkım ben. Dermansız bir şairim ben, Koyunsuz bir çobanım ben Sahipsiz bir evim ben.

Memleket derdi, Memleket derdi Ey memleket, beni sağır ettin Ey memleket, kefensiz ölüye çevirdin beni. İssız ve perişan ettin beni. Sazımdan yoksun bıraktın beni,

Memleket derdi, memleket derdi, Memleket derdinden yaralırım halım yok, yarsız kaldım. İyi bir adamım fakat talihim yok, Sütüm tatlı, kanım kırmızı,

Memleket derdi, memleket derdi.

Kara bulutların örtüğü yağız insanların illidir
Yeşil çimenler üstünde oter dertli bül-bülleri
Haşın rüzgâra küsmüş solmuş gulleri.
Bu yurt bir zamanlar çok ziyet çekmiştir
Bu yurt bir zamanlar kara bahtına küsmüştür
Bu yurt feleğin sillesini kahpecesine yemiştir
Xine de donmemiştir doğru yoldan
Yaşa bu yurdun evlâtları bin defa yaşa Serhenk

DOĞUNUN SOSYAL PANORAMASI

DOĞUNUN FECİ DURUMU VE VESİKALİ EŞKİYALAR

Ahmet ARAS

Aziz okuyucular Doğunun durumu, tasavvur edildiğinden daha fecidir, yalnız bir bakımdan değil, her bakımdan İktisadi, kültürel ve idari durumlardan hangisini ele alırsanız alın istisnalar kayıdı bozmasa elle tutulur bir nişaneye rastlanmaz

Başta gelen yoklar arasında yol vardır. Vatandaş şehire veya kasabaya inmek için çeşitli tehlikelerin korkusu içinde yüzlerce kilometrelik yol yürümek mecburiyetindedir. Kış karlarının etrafı kaplamasıyla durum busbutun güçleşir. Kişin şehire, çok elzem bir ihtiyacını gidermek için inmek isteyen kimse yüzde seksen olum tehlikesini de goze alır. Her yıl Doğunun yolvermez geçitlerinde yüzlerce insan boğulur, kemikleri bile bulunmaz ama kimin umurunda!

Okul davası da başlıbaşına halledilmemiş büyük bir problemdir. Memleketimizin bu bölgesinde kırk-elli köye bir ilkokul düşer. Bulduğumuz nahiyenin 43 paze koyu olmasına rağmen yalnız nahiyeye merkezinde bir ilkokul bulunması buna bir misaldir. Durum, Doğunun her yoresinde hemen hemen aynıdır. Doğunun birçok kazalarında ortaokul da yoktur. Bu durumda vatandaşın cahil kalması ve Türkçe bilmemesi kadar tabii birşey olamaz. Bununla beraber Türkçe bilmeyen veya konuşmayan vatandaşın hakaret etmek te insanlık haysiyetiyle bağdaşacak şey değil.

Bunlardan başka Doğudaki düzensizlik ve baskı terörü olanca şiddetiyle devam etmektedir. Bu hal vatandaşın canından bıktırması ve hükümetten urkutmıştır. Vatandaş her hane bir işini takip etmek için hükümet kapısına uğramayı adea bir idam hükmününün olum sehpasına gidişi gibi telâki eder. Çünkü goreceği muamele hayvanlara daha reva görülmeyecek şekilde nahoş ve çirkin. Hayvan veya bir eşyanın alınması üzerine karakola haber veren çok kimseler gordum. Sonunda bu adanmışlar çalınan malının bir-iki mislini de vesikalılara vermek suretiyle ancak yakalarını karakolun elinden kurtarabilmişlerdir. "Xuvedî meriva ne bi çeyi, ne bi xırabi neke deri hukmatê" (Allah insanı ne iyilik, ne de kötülükle hükümet kapısına düşürmesin) "Diranı meriv di hewla hukmatida dişkin" (Hükümet helvasında dahi insanın dışı kırılır) Şarkta adeta darbimesel haline gelmiş bulunan bu sözlerin hakikatı ifade eden ne kadar yerinde söylenmiş sözler olduğu kolayca anlaşılır. Nasikli Hz. Omer kızını diri dediği zaman hayatında en çok bir gema ağlamışsa, Doğudaki vesikalî eşkiyalar ve bunların çete reisleri de Doğudan ayrıldıkları zaman hayatlarında Hz. Omer gibi en çok o vakit ağlar, üzülür ve sızlanırlar. Doğu bugün tam manasıyla bir somurme alanı haline getirilmiştir. Eski İçişleri Bakanı sayın Şahir Kurultuğunun da dediği gibi Doğuyu bu durumda ancak namuslu ve ehliyetli idareciler kurtarabileceklerdir. Fakat maalesef ne kadar ıpsız, sapsiz, rezil, haysiyetsiz ve hırsız varsa hepsi Doğuya gönderiliyor. Bu hırsızlar da hükümetin lakaydlılığı ve vatandaşın ceahaletinden istifade ederek har vurup harman savuruyorlar.

Geçen yıl D. Bayazıtlı iki köylü Van gölünden iki merkep yuku balık avlayarak koylarına hudut boyundaki yoldan donerlerken beraberinde iki jandarmalardan bir uzman onbaşıya rastlarlar. Onbaşı bu vatandaşları "Siz kaçakçılık yapıyorsunuz" deyip biraz tehdit ettikten sonra adamların istenen meblağı vermemesi üzerine kendilerine iyi bir da-

yak da atarak ustlerine kaçakçılıktan oturu bir zabıt tanzim edip savcılığa sevk ediyor ve bu adamcağızlar tevkif ediliyorlar. Muhterem okuyucular bilmemki iki merkep yuku balık kaçakçılığı da olurmu acaba?

Yine Erzuruma bağlı bir nahiyede karakol komutanı bulunan uzman çavuşun aleni faaliyete girişmesi üzerine aynı nahiyenin muduru vatandaşın ezilmesine göz yummak istemiyerek çavuş hakkında tahkikat açmak istemiş. O zaman kaymakama vekâlet eden jandarma binbaşısı ile yaptığı görüşmede mudurun durumu anlatıp kendisiyle munakaşaya tutuşması üzerine binbaşısı "Müdür bey unutmayın ki siz de memursunuz" diyor. Ne demek bu? Kaymakamlığa vekâlet eden binbaşının bu şekildeki tutumu vatandaşın ezilmesine açıkça göz yumduğunun delili değil mi? Gouyoursunuz ya sevgili okuyucular, Şarkta ast vurgun yapıyor üst koruyor, ust yapıyor ast yardımcı oluyor, devlet baba da sevirici kalıyor. Bu durumda bize de avazımızın çıktığı kadar feryat edip bağırarak düşer.

Bir gün Doğunun huca bir koyunda misafireten bulunurken köye onbaşının geldiğini ve muhtarın sesletip bir at istemiş olduğunu duydum. Muhtar da biraz sonra konak sahibinin kardeşi Miho'ya gelerek "Kuro Miho onbaşı hatye yi here Ağulyi, bira li muhina te sarbe here; vi cari srya olami dora te ye" (Ulan Miho onbaşı gelmiş Ağulye gidecek, senin kısırağına binip gitsin. Çünkü bu sefer OLAM sırası sendendir.) dedi. Bunun üzerine Miho da "Min parji muhina xue da olami, birin ber aviti kirin anin, Welleh apo ez hespa xue nadim, him avise-u heqi kesekiji li ser min tune" (Geçen sene de kısırağın vardı, gotürüp tay atırdılar. Vallah amca ben kısırağın vermem, hem yüküdür ve hem de kimsenin bende bir hakkı yoktur) demesiyle muhtar "Ti notani ke ra bida İela ez herim ji onbaşı ra bi jim bira bi çend zopa bide te çika tu çanadi" (Eşşek gibi vereceksin İele gidip onbaşıya söyleyim gelip sana birkaç sopa atsın, bakalım nasıl vermeyecekmişsin) deyip onbaşıya gitti. Ve az sonra onbaşı gelerek Miho'yu sığır gibi boğurttu, üstelik Miho gözlerinin yaşını sile sile kısırağı eğerleyp getirerek onbaşıya teslim etti. Haddizatında Miho'nun atı vermek mecburiyeti yoktu. Çünkü atının zahmetine karşılık kendisine bir ücret te verilmeyecekti. Fakat biçare Miho bu kanunsuz harekete karşı birazcık direndiğinden dayak yemekten başka bir şey yapamadı. Çünkü olmadı bu ve Miho olama at vermemelik yapamazdı. Bira da şu olamın ne olduğunu açıklıyayım. Bu kelime Şark menşeli olduğu için çok düşündüm, Türkçede karşılığını bulamadım. Meselâ karakolun veya memurların odun - Yakacak ihtiyacı için temin edilecekse nahiyenin her köyü kendisine taksim neticesinde yükletilen odun yahut yakacağı parasız-pulsuz ve karşılıksız getirip teslim ederler. Jandarmanın buğdayı mi değirmene gotürülecek, memurlara atını lazım olacak hepsi olam suretiyle köylülerden temin edilir. Artık bir nevi zecir mi, angarya mı diyelim buna bilmem?

Bundan bir evvelki sayıda yaptığı rezalekten birazcık bahsettiğim jandarmaya çavuşunun tayını çıkmış. Bu adam tayını durdurmak için güya halk kendisini istiyormuş şeklinde mazbata yapıp muhtarlara mühürletmek istemiş ve mazbatayı muhurlamaları muhtarlara da ağır bir şekilde hakarete bulunuyormuş. Bu da açıktan açığa yapıyor ve

yine de kimsenin umuunda değil

Bu kanunsuz ve keyfi hareketler için ilgilileri vazifeye davet etmek bir suç işlemiş olmayız herhalde. Dahasını da istiyorsanız söyleyim. Meselâ Şarkta anneler çocuklarını korkutmak, ağlamalarını önlemek veya uykuya yatırmak için "Razi - Negri cendürme tını" (yat ağlama jandarmalar geliyor) diyorlar. Daha da söyleyim mi? Meselâ Şarka gelen jandarmaya kendisine hususi bir sopa yap ve sopasına bir de isim koy. "Cennet Asası", "Hidayet Erbabı" vs. Asrımızda hemen hemen her memlekette hayvanlara işkence yapılması için hayvanları koruma cemiyetleri kurulmuştur. Memleketimizde bile bu cemiyet mevcuttur. Ortaokulda iken serçe avlamak istemişim bir gün İyî kalpli Osman adında bir başçavuşumuz vardı. O zaman Başçavuş serçe avlamak istediğimi görünce "Kulaklarını çekerim, ne istiyorsun bu hayvancağızından" diyerek serçe avlamama mani oldu.

Fakat, bir ilgili veya idareci çıkıp te bu vesikalî eşkiyalara - Kulaklarınızı çe-

kerim, ne istiyorsunuz bu insancağızından - dememiştir. Toplumcu ve insancağı geçen yazatlarımızın kulakları çınlasın. Onları bu Doğu sorunları karşısında mumla arasan bulmak mümkün değil. Bu Doğu sorunlarını tabu sayan ve bir Doğu meselesi karşısında dut yemişi bulbullere dönen toplumdacımızların mes'eleleri kendi çıkarına göre yormaktan başka bir şey yaptıklarını gormedik maalesef.

Anlaşılabileceği gibi Şarkın feci durumu budur. Şarklının idarecisi uzman jandarmalar, adlıyesi karakol, hapishanesi çamurlu - ekmeksiz ve yataksız nezaret ve nasibi de falaka sopasıdır. Bir memleket tasavvur edin ki adaletini uzman jandarmalar temsil etsin. Bir memleket tasavvur edin ki toplum fertlerinin kaderi sorunsuz idareci ve jandarmanın keyfine terk edilmiş olsun. Artık böyle bir memleketin hali ne olur bilmem? İlgililer bunun için ne düşünüyorlar acaba?

DOĞU MESELESİNDE YANILMALAR

II

Dr. S. Kırmızıtoprak

(Geçen sayıda devam)

Koylularımız Türküklerini müdürler Kurtluk propagandası sırf derebeyliklerinin devam edebilmesi için şeyh ve beyler tarafından halka yapılmaktadır. (4). Görüldüğü gibi yapılmaması tavsiye edilen toprak reformunun gerekçe ve tahakkuku halinde elde edilecek faydaların değerlendirilmesi bakımından, her üç mütalâa da aynı esaslara dayanmaktadır.

1 — Doğudaki toprak derebeyliğinin tasfiyesi halinde; doğulu yurttaşlarımızın dillerini unutturmak mümkün olabilecektir.

2 — Sayın Bardakçı ve Sayın Aydemir'e göre topraksız Doğulu yurttaşlarımızın toprak sahibi kılınması aynı zamanda sosyal adalet de uygundur. Bir farkla ki, Gümüspala için böyle bir endişe de bahis konusu değildir. O'nun bütün amacı, Doğudaki toprakların güvenilir ellerde toplanması, başka bir deyişle, yeni toprak ağalarının Doğudaki yerli toprak ağaları yerine ikame edilmesidir.

Gümüspala'nınkını bir kenara bırakarak, diğer iki topluncu aydınlarımızın görüşü üzerinde azıcık duralım.

1 — Doğu koylularına Kurtçe öğreten ve illâ da bu dili konuşmakta devam edin diye baskı yapan toprak ağaları değildir. Adı geçen tomlucu aydınlarımız da çok iyi bilirler ki, istihsal vasıtalarından olan toprağın belirli kimselerin mülkiyetinde oluşu ve topraksız koyluların (maraba) derebeylik hukuk bağintıları ile sınırlandırılması, derebeylik düzeninin karakteristiğidir. Ve yine biliniz ki derebeylik düzeninde müllet anlayışı gelişmiştir. O halde Doğulu toprak ağalarının topraksız koyluların Kurtçe konuşmalarını devam ettirmekte hiçbir çıkarları olamaz. Doğulu birçok ilinde küçük toprak mülkiyeti yüzyıllardanberi yerleştiği halde, hâlâ ana dilleriyle konuşmaları da bunu ispatlar. Şehirlerde tam bir burjuva hayatı yaşamalarına rağmen, eğer toprak ağaları da Kurtçe öğrenmeye özel bir önem veriyorlarsa bu, Kurtçeden başka dil bilmiyen marabalardı ile münasebetlerinin (somürmeyi kolaylaştırmak baki-

mından) devamını temin içindir

2 — Doğuda toprak reformunun yapılması için gösterilen gerekçenin muhtevassındaki sosyal adalet ilkesi — mesele ortaya ters konduğu için — busbutun samimiyetsiz olmasa bile pek guduk kalıyor. Çünkü her gün gazetelere kadar akse den ve resmi istatistiklerde yer alan binlerce orneğin gösterdiği gibi, toprak ağalığı çeşitli kılıklarla Türkiye'nin her bölgesinde bugün de devam etmektedir. Asimilasyon, toprak reformundan beklenen baş amaç olunca, Türkiye'nin diğer bölgelerindeki topraksız yurttaşlarımızın toprak dağıtılmasına ihtiyaç olmadığı sonucu çıkar. İşte bu aşıkâr gelişme, topluncu aydınlarımızın Doğu meselesindeki kanaatlarının ne denli bilimsel temelden yoksun olduğunu kolayca anlatmış oluyor. Oysa;

a — Toprak reformu (toprağın onu işleyen topraksız ve da topraklı köylülere dağıtılması) demokrasinin yerleşmesi için şarttır. Batı Demokrasilerinin temelinde derebeylik düzeninin ekonomik tasfiyesi vardır. Çünkü geniş köylü ve rençber kitleleri üzerinde ekonomik güçlerini sürdüren derebeyleri, kolayca politik güce de sahip olabilmektedirler. Nitekim yıllardanberi iyi niyetli bazı çabalara rağmen, bizdeki demokrasi denemeleri, toprak ağalarıyla yerli — yabancı nefsaat gruplarının durumunu korumakta ısrar ettiklerinden soysuzlaşmaktadır.

b — Gerçek bir toprak reformunun tahakkuku, yurdumuzu beynelmül sermayenin en güçlü ve şuurlu ortağı toprak ağaları ile yerli mutavassıtlardan kurtaracağı için, millî ağır sanayimizin kurulması da mümkün olabilecektir.

c — Toprak dağıtımı, bir yandan toprağın onu teri ve emeğiyle işleyen gerçek sahiplerine verilmesi bakımından hakka, adaletle, insan haysiyetinin korunmasına uygun düşecek, oteyandan toprak sahibi kılınan, köylüler toprağı dağıtan idarenin en sağlam desteği olacaktır.

Görülüyor ki toprak reformu Türkiye'nin çözümü gereken baş problemdir. Bütün yurdumuzu ilgilendiren bu genel

(Devamı 7. Sayfada)

Dil - Tarih - Edebiyat - Folklor

Kürt Tarihi

Yeni Türk harfleriyle, Kürt tarihi ve sosyolojisi hakkında, derli toplu objektif bilgi, İslâm Ansiklopedisinin "Kürtler" maddesinde vardır. Bundan başka, Van Tarihi ve Kürtler hakkında, tetkikat, adli bir kitap da vardır. Anadolu Kürtlerinden beylik kurmuş olanlar hakkında "Anadolu Beylikleri" kitabında bilgi vardır. Bu ve buna benzer eserlerden başka, Kürtler hakkında, munferid makaleler de çeşitli kitapları da ve dergilerle çıkmıştır. Meselâ Ulkü dergisindeki H. R. Tankut'un etüdü gibi, Yeni Türk harfleriyle Kürtler hakkındaki

eserlerde, Kürt tarihine sosyolojisine ait bir bilgiye hemen, hemen hiç rastlanmaz, daha ziyade, bunların menşeleri üzerinde durulur.

Arap harfleriyle yazılmış Türkçe eserlerde, Kürtlere ve Kürt tarihine ait az, çok bir bilgiye rastlamak mümkündür. Fekât, yine esaslı etütler yoktur. Said Paşanın dünya tarihinde, Ali Emirî Efendinin "Vilâyat-ı Şarkıye" kitabında, şehir, salnamelerinde Kürtlere ve Kürt tarihine ait izahat vardır. Kürtler (devamı 7. de)

Kürtler ve Din

Tercüme — Kürtlerin çoğunluğu, müsluman ve sunnidir.

Kürtler, Halife Omer çağında Arapların, Asya içlerine yaptıkları akınlar sırasında İslamiyeti kabul ettiler. Usame yönetimindeki Arap orduları, dağlık ülkeleri (Biladul-cebel) büyük İslâm İmparatorluğuna katmıştı.

Başlangıçta, Araplara karşı duran Kürtler, zamanla, Müslümanların hizmetine girmiş ve İslamiyetin genişlemesinde büyük rol oynamışlardır. Kürtler, hem Bahî ile Doğu arasındakı savaşlara (Haçlı Savaşları) katılmışlar, hem de Osmanlılar ile İranlılar arasındakı (sun-nilerle şirler arasındakı mezhep kavga-ları) savaşlarında rol oynamışlardır.

Müslümanlığı kabul etmeden önce, Kürtler, putataparlılar. Mazdeizm denilen dine bağlanmışlardır.

Mazdeizmin kurucusu olan Zerdüş, yaydığı dinin ilkelerini önce Medya'da açıklamıştı. Daha sonra bütün İranın bu dinini kabul ettiği görüldü.

Bu dinin kabul eden Medler ve Partlar, boyundukuk altına aldıkları ülkelerde, Mazdeizmi yaymaktan da geri kalmamışlardır.

Bugünler, Kürtlerin yedinci yüzyıla kadar mazdeizme bağlı olmaları yüzünden, Hıristiyanlığın Doğu'ya doğru gelişemesine sebep olduklarını söylerler. Ermenilerin bu konuda gösterdikleri çabalar, Kürtlerin içinde önemli bir rol oynadığı İran ordusunun devamını karşı gelmesi sayesinde etkisiz bir hale giniyordu.

Bu din savaşları, Ermenistanın tam manasıyla yıkılması ile sonuçlandı. Bunun aikasından Arap istilası geldi. Satrapların ve marzabaların hakımıyeti (mirzeban, farsçada "soz sahibi") yani yönetici anlamına gelir) yerini, müslüman subay ve yöneticilere bıraktı.

Bununla birlikte, Van ve Urümüye golleri arasında ve Musul bölgesinde Hıristiyan Kürtlere hâlâ raslanır. Bunlar Nestoriyen ve Jacobite inançlara bağlıdır. MESUDİ, "Nuruc-el-Dehep" adlı eserinde bu Hıristiyan Kürtlerden söz eder.

Safaviler çağında, Kudüstan, şii propagandacılar tarafından manevi bir baskı altına alınmıştır. Bu durum Osmanlılar ile İranlılar arasında savaşın çıkmasına sebep oldu.

Şah İsmailin askerlerine "kızıl baş" demiyordu. Kızırkı başlık giydikleri için bu şekilde adlandırılmış olan askerden oturu, şii'li kabul edenlere "kızıl baş" demek âdet olmuştur.

Bugün Kürtler arasında, şii'liğin gereklerine uyan ve bu yüzden "kızıl baş" diye anılan bir çok kimsede vardır.

Şii'liğin özelliği, Muhammedin ailesine ve özellikle, din kurbanı İmam Hüseyin'e karşı duyulan aşırı sevgi ve saygıdır.

Şii'lik içinde, Ahbarîliğin, Muçtehidliğin ve Şeyhîliğin birinci derecede rol oynadığı çağlar olmuştur.

Ahbarîler, Peygamber ve oniki immandan artakalan bütün geleneklerin sahih olduğunu kabul ederler. Bundan oturu, ortodoks müslümanlıktan daha değişik ve geniş bir düşünce ve inanç dünyaları vardır. Sozgelimi, yeniden dirilişin ancak manevî bir şekilde anlaşılması gerektiğini ve olumden sonraki acıların ya da zevklerin tamamen gayri maddî olacağını ileri sürerler.

Küçük burjuvalar, ve memur tabakasının bu anlayışı tuttuğu bilinmektedir. Şeyhiler bu görüşlere karşı gelirler.

Muçtehidiler ise, İranın yüksek sınıflarına mensup kimselerdir. İnanç meselelerini derinlemesine incelemekten kaçınan bu mezhep mensupları, şii'li olduğu gibi kabul ederler.

Kürtler arasında yezidîlere de raslanır. Bu inancın kokleri bir sır halinde saklanmakta ve yabancılara açıklanmamaktadır. Yezidîler, Şeyh Hadî'nin söylediklerini kabul ederler.

Yezidîlere, Musul yakınında Sencar'da yaşarlar. Yabancılara hiç bir bağlantı kurmak istemedikleri için tek başlarına kalmışlardır. Yezidî ailesi içinde doğmamış bir kimsede, onların dini inançlarını öğitemez. Yezidîler, başka inançlara mensup kimselerle evlenmezler.

Yezidîlerin inancı hakkında öğrenilebilen tek şey, onların "Yezdan" dedikleri bir kuvvete inanmaları ve bu kuvvete, özellikle, ışık olarak tasavvur etmeleridir. Kotülük ve iyilik gibi iki temel kuvvete kabul etmeleri de onları Mazdeizme yaklaştırmaktadır. Şeytan hakkındaki kotu bir şey soylememeyi âdet edindikleri için, onlara, "Şeytana Tapanlar" denilmiştir. Yezidîlerin, şeytana saygı duymalarının sebebi, şeytanın bir gün tanrısal varlıklar atınıdıkları eski yerini alabilmesi ihtimalini düşünmeleridir. Yezidîler şeytana, manevî kiral anlamına gelen "pir sultan" ya da "Melek tavus" derler.

Yezidîlerin duaları kendi dillerinde yapılır. Onların inançlarına göre, Tanrı da Kürtçe konuşmaktadır.

Çeşitli inanç farkları göstermesine rağmen, Yezidîlik, İslâmî tarikatlarından biri olarak kabul edilmiştir. Çünkü Yezidîler, tek Tanrıya inanmakta ve Muhammed ile Kur'an'a saygı duymaktadır. Zaten Oteki inançları, İslâmîliğin bu temel inançlarından sonra gelmekte ve ikinci derecede rol oynamaktadır.

Heydo û Ferho

REŞO

Rebiyâye

De rabi de rabi rebiyâye
Rebia qıza şêxê şebîyan ye.
Buka maqulê derikyan ye.
De rabi de rabi rebiyâye
Rebia qıza şêxê şebîyan ye.
Buka maqulê derikyan ye.
Riya dêrikê bi mişmiş e
çarşafa rebia min xişe xişe (xişe xişe)
Riya derikê bi zeytun e
çarşafa rebia min guliftun e
De rabi de rabi rebiyâye
buka maqulê derikyan ye

qıza şêxê şebîyan ye.
Heta me buk ani telîşir belki sed u tu bive hezar tîfing hat teqyan wexta me buk ani ber malan zava İbrahim Xelîlî ser xênî bu Destê wî tîji şekîre hamîd hulubu, Giştîk avit ser serê buka me helimê U lawîkekki biçûk jî şerbîkîki avê li ser rîya bukê rîjand, wexta buk ket hunduro.

Du re swarân dest bi ciridê kirin Swaran lî ber hev dixistin u gelek carî sawaran bî hevran erbekî di peyivîn. Wexta cirit jî xelasbu zîlaman giştîk gun aliyyê odê o wê çaxê dest danin bi star-nên Dî nav van sitrand de evyaya di bira min tê U ez texmin dikim ko Ferho digot u heydo jî lê di nuhurand. Navê wê kilamê evbu: Qadê Sadun.

Qadê Sadun

Werê wey dinyayê wey dinyayê
Bilâ wê sibêxê şerekê çê ne ba.
Lî şewatya şewitî lî ber bênderan mişê ziyarête
Wê sibêkê lî ser serê Qadê Sadun buye teqî teqî

tîvîngan dev ziravan.
Sê sawar tê jî jorda swarê pêşyê teres layê Emer e, sawarê ortê bedîrxanê bedîrxên e.
Swarê dawyê Ahmedê Evdo ye
Bi dev dijîmin e bi dil di Qadê Sadun na bihure

Dibê iro sê roj u sê şev e
şêwr u mişêv re Qadê Sadun
Lî diyarbekira (carbekira) xopan
Lî dora hawîzê mala Fêzi mala neqîp
Hatine gerandine wey dinyayê wey dinyayê

Fersê Ban dikire lîlê Şaxê por kurê
Vê sibêxê rabe sê denga lî apê xwe
Heclî Hemîd Bi gazîke bi hevarkê
Apê te heclî hemîd pîlîngê çemê reşayê belki eyfa Qadê Sadun bi destê xwe hilîne

Yan jî sê denga lî Elâs Ağa bi gazîke bi hevarkê
Bila Elâs Ağa bavê menduh çend swarê
Zik şewat bi xwer hilîne bila bê
heyfa Qadê Sadun bi destê xwe hilîne.
De wey dinyayê de vey felekê wey

derandê
Ma çîma te lî min wakîr te konê min xerakîr
Wey dinyayê vey felekê wey xayîne te lî min wakîr.

★

ARKADAŞIMIZ BAHRI KOÇKAYA'YA

İkinci şîriniz 9 sayida yayinlanacaktir. Teknik arizalar dolayisiyle bu sayiya koyamadik ozur dileriz

DİCLE - FIRAT

Lî gundê Tilecîkê Heydo hebu Lî Gündê Heboşiyê jî Ferho hebu Ewan Gundan bî Qaza Qıziltepe ve bun Ewan Zilaman pîr bî keyf u eşq bun, Lî mîntîqa qezê çûkas dawet u dilan dibu xwedîyê dawetê ba Wan mîrovan dikir Tê bira min ko di wextêkê de dawetêk çêbubu lî gundê Telîşîr Ew gund gundê Kermo çelebî bu Kermo Çelebî jî mala Heclî Kermo (munganlandan) bu İbrahim Xelîlî di zewicî İbrahim Xelîlî apê min e. Navê dergîstiya wî Helimê bu Helimê Jî aliyyê çîya bu Jî benda mustatalkyan bu U tê bira min ko Heydo u Ferho çawa zivîr dibun lî serê dawetê heta binê dawetê Ferho lî bilurê dixîst u Heydo distra, U carna Ferho dest jî bilurê dikir u bî Heydo ra dest bî kilaman dikir u zitok dawîtin Heydo ev kilama digot: Navê kilamê min jî birakîriye Lê belê çend peyvê kilamê di biram min de ye Ez dibejim Qey ew kilanî ev bu:

Bi yekê razî na be
Bi dîda qâil na be
Bi siya nayê sero
Bi çara poz pê nake
Bi pêncâ gul na deye

İlaho qâil nabe, gudyano razî nabi.
Pişt Heydo Ferho dest pê dikir. Peyvê kilamê Ferho gora di bira min de maye evbun: Navê wê kilamê di bira min tê Navê wê kilamê Ruto bu

Ruto

İla ver verî ver xanîmê
Xanîm buka mala bavê min e.
Jî banê xênî ba dikirim,
Kafir bavê na kelimê.
Xenzir bavê na kelimê.
Nige xanîm bî şimîke
çû mîdyatê gîli bike
wê çaymakaman razî bike
wê hakîman çani bike
wê yuzbaşyan bertîl bike
Wê mala ruto xera bike
İla ver verî ver xanîmê
buka mala bavê min e.

Du re kilaman disa ferho dest bî bilurê dikir u Heydo disimala xwe dida destê xwe jî serê dilanê diçû binê dilanê Qiz u xortan dest bî hevren dilan dikirin. Le belê qıza Ahmet ağa hebu Ew Qiz Pîr xweşîk bu Navê wê Şemsê bu U lawê Eli ağa bişar hebu şemsê u Bişar eşqî hev bubun, Bişar jî ferho ra digot ko bira şemsê bê destê min Ferho dikir ne dikir Şemsê ne dihat destê bişar Jî ber ko bavê wê Ahmet ağa jî wêra gotubu ko heke ez te bi bişar re bîvînim ez te bukujim. Tê bira min ko em giş berbu swar u peya diçûnin Şebê Şeb derikê bu Çaxa ko em çûn derbandê şebê me neri ko sawar u peyayêin mala bukê jî way jî jor tîn Swar u peya yê jê yê jî alî zavê u swar u peya yê jê jê jî alîyê bukê wexta ko ber bi hev hatin dest bî reqa reqa tîvînga kirin Le belê çarhawîr çîya u zîr bu, hesp u minan ne di xebîtin Ev çaxan ağan jî hespu miñên xwe peya dibun u bebihev dihatin Ev gav pîrekek jî alî zavê u yek jî jî alî bukê her yek di destê wan de dismalek Bî ken u kîf dihistin Tê bira min xwedê zaneye ye ko jîmka jî alî zavê (zava apê min bu) navê wê Edulê bu, Edulê wexta nezîki lî mala bukê kir. Dest bî durukan kiribu, Durukek wê bi tenê tê bira min Bî texmin ev duruka vanibu:

AÇIK KONUŞMAK SANATI

Kürtlük, Ayıp Değilki...

İsa Rubi Silvanlı

İsa Şaıs

Silvanı ses mülevazı gazetemde bu mevzuda yazdığım bu seri yazı henüz başlanıp iken kestirildi ve daha evvel ilde, gazetece pozüyle gördüğüm sustumalleri açıklanmış olduğum için asımlılar alt makamlar mensupları Diyarbakır'da çıkan sözüm ona mustakıl Diyarbakır sesi gazetesinde "emlaniyet savcılarını vazifeye Dâvel edeniz" diye bir çağrı neşrettiler. Bu çağrıda "Silvanda çıkan Silvan Sesi gazetesinin baştanbaşa "Kürtçe" yazılırla dolu olduğu, bu yazılarda Kürtçe neşriyat ve Kürtçe Okul teklif edildiği" belirtiliyor; söz "eger Doğulu ana İhsanı ile okuma-yazma mükânına kavuşursa, ancak cehalet ortadan kalkar" ibaresine getirilerek; "Aşıl otadan kalkması lâzımı gelen, bu soysuzun vücududur Cumhuriyet savcılarını vazifeye davet ederiz" deniliyor-du..

★

Gazetemde kaleme aldığım "Silvanlı şişesiyle Kurd Edebiyatında Siyahımede Silviri" Seri yazısının ilki 21 Ekim ve ikinci yazısı "ırkçılığın Tanrı Türkü korusun, ideolojisinde biz - Kürtler-de var mıyız?" 23 Ekim 1962 de çıktı O gün Diyarbakır'dan gelen Şehir Gazetesi sahibi Suad İhsan, ben daha evvel, mecburen malzememi satmış olduğum için, kendisinin emaneten aldığım malzemesini istedi ve "götüreceğini söyledi" Bu arada bana "Tercüman Bürosunu açtım İstersen gel, beraber çalışalım" dedi Razi oldum...

04-05-06-07-08-09 Ekim günleri normal günler Bir fevkalâdehük yok 30 Ekimde Diyarbakır'a gittim Tercüman Bürosunda muhabirlik yapacağım, Ertesi günü sabah saat 8 de Dörtüydün geçerken 1 inci Şube Şefi Ali Begün nazik teklifleriyle karşılaştım "İsa jeep'e kadar gelir misin?", gittim "Atla" dedi, Atladım Baktım ki içeride Silvan polisi Celâl - Hayrola, dedim Ceyap yok. Anladım ki bir şey var Sükut içinde Vilâyet kapısına geldik Kapıda duran Emniyet Müdürü Polise "götür" dedi Bir payton çevirdi Yallah karşı karakolu! Karakolun altındaki bodrum, Polis gitti Yalnız Durumumu hiç kimse bilmiyor. Bir tarıdık olsa da,, hiç olmazsa ağızlarından haber olsa, tevkif mi, nezaret mi yoksa ihzar mı?, Ben de anlasam

Yarım saat sonra Diyarbakır'ın sempatik Mecnun'u Necat elinde 5-10 Dicle gazetesiyle avluya girdi Bunları sevdiğerlerine veriyor ve yolunu çıkartıyormuş "Necat" dedim, Geri baktı Kohne pencereme yaklaştı: "Demek yakaladılar Ben biliyordum Seni görüp söyleyecektim Karşılığın'ın gazetesi senin hakkında ağır bir yazı yazmış Ona sebep seni yakalamışlar

Karşılığın kardeşlerin mizacını pek yadırgamadım Ekmeç için yapıldığına hamlettim ve Necatı şehirdeki tanışıklarına gönderdim, Geldiler Polisi bulup beni bodrumdan çıkarttılar

Emniyet odasında yazı Silvandan polis Celâl arandı Telefon açılıken, bravo Celâl bey, tahmin etmezdim ama, demek yakalayabıldım, tebrik ederiz" deniyordu Silvandan konuşan Niğdeli ismiyle müfîf Polis Kamber, ayrıca "gelmekte acele etme, bu gece orada kal" dediyse de "Hayır, hayır, şimdi gelmek üzereyiz" cevabımı aldı Elime kelepçe takıldı Çarşı karakolundan Bağdat caddesine otadan Maidin Kapı bahçelerine

geldik Bu Kasım Tuğmaneri benim lan-kerime bındırdım Saat 14, Silvan ..

★

Silvan Komiserlikteymi Tutuklu olduğum sebebim soruyorum Komser "Savcıya çıkıracagız seni, O bilir Diyor Oylece duruyorum Silvana getirildim duyan olmanış Saad 17 Komser polislere "mesai bitti, Yarın savcıya çıkarılı-sın" dedi, dışarı çıktı Polisler de "kalk" dediler Ve o akşam, mesken olacak kaymakamın odasının altındaki bodruma kıldıldım

Polis Memedali iyi ... Kardeşime haber vermiş, Artık Duyan duyana İki buçuk metre yükseklikteki pencereden "İsa, geçmiş olsun" sesleri Kimi cesaret veriyor, kimi şakalaşiyor Bir ara şu tempo tuttu olduğumu gördüm (İsa, İsa, Mağosa - İsa, İsa Mağosa) Ve sağ olun mukabeleleim

Gece evden gelen yataklarımı diz boyu odun talâşlarının üzerine sererek mum yaktım ve sığaramı tutturdum Saat 1 Deiken bodrum kapısı açıldı, 3 genç içeri itilerek kapı gummim diye kapandı

Baktım neşeli gençler İemo, Cello ve Behco Meğer İemo kavga etmiş, Cello ona yardım etmiş, Diğeri ise kahvede şakalaşırken bir arkadaşını cama taraf itmiş Cam kırılmış Kahramanı oldukları olayları gule oynıya bir birlerine anlatıp duruyorlar.

Bir ara seslerini kesp bana döndüler İemo

"- Kardeş" dedi, senin işin Fena, Allah kimsiyi ıftıraya uğratmasın Acaba sen tevkifinin sebebi biliyor musun? Bak ben kardeşime söyleyem Nufus da-iresi seni "yabancı" yazmış Emniyet Dairesi senin ev adresini kayıtlarından çıkarmış Memurlar da Diyarbakır'de senin aleyhine gazete yazmışlar Savcı beg de bu evraklara göre senin tevkifini emretmiş, seni tutmuşlar dedi

Ben artık kendimi tutamadım "Hey İemo Xwedê te bêle Welleh ewê weka Xebirdana tebe, Rast dibêji tu" ve düşünmeye, İem onun sözlerini tefekkure daldım: (Gazete)- Necat da demişti-doğru, Bu sene bekçi parası listesinde ismin yoktu?- O da doğru Cüzdanımı yazıyen yeni almış olduğum için dikkatle bir daha tevkif ettim Hayret: (Nufus kutuğünde yazılı olduğu mahallesi: Kale - Yb) yazıyordu Bu Yb, yabancı manasına idi ve İem o'nun sözleri doğru idi!) İlbukı eski cüzanda böyle şey yoktu

Başımı kaldırdım Hemmo'ya hak verirken kalbime de teminat verdim: Bir tertib - ama - Çürük temellere oturtulmuş bir tertib, Adalet, Siyaset değilse bir de hükümler var! dedim

Ertesi sabah 1. Kasım 1962 Hâkim huzuruna çıkarıldım İluviyetim ve bu yazıyı neden yazdığım soruldu, tevkife çevrerek beni cezaevine gönderdi

Mahkeme kapısından çıkar çıkmaz bir jandarma başçavuşu ve iki sungulu er bileklerine denur kelepçeyi taktılar Akıba ve hemşerilerime gö gösterildikten sonra istikamet ceza evi..

Ceza evinin önüne getirildim zaman duvarım onunden bir jandarma eri filadı, Bana "tek dur resmini alacam, dedi

Hayret etmekle beraber "tek" durum Ama sungulu jandarmalar "tek" bırakırlar mı? Gelip yanına dikildiler

Fotoğraf çekildi

Gördüm içeri İlk ağızda bir mah-kûm sözü:

"- Pışmam, ewê ku Liber ma'mura radibe tuiy?, Digerleri ona cevap verdiler:

- Herê welle ewe!

- Hun dibim ku porê wî jê nekî-rîne, Ewê, ma'mura serê wî bî fırtimî!"

Kendimi tutamadım Guldum ve de-dim ki,

- Çıma qey ez jî We'me ku jî tîrsa; rûşvetâ bîdım wan mamura? Ewê El-lah Tu bîşt ki nîkarim bîkîn!

Ertesi günü savcı bey geldi kogaşa Aramızda şu konuşma oldu

- İsa, memurlardan vaz geçsen Ol-maz mı?

- Savcı bey, benim onlara fülî bir mudahalemlerim olmanış ki, Ben yazarm Beğenmezlerse tekbiz ederler Hatta mahkemeye verebilirler Benim sanatımla uğraşmaya ne hakları var? Kaldı ki tevkifime sebep; memurların sustumallerini yazmak değil ki

- Değil ama kürt ve kürtlukten bahsediyorsun Kürtçülük yapıyorsun Tevkif etmeseydik kim bîhr daha neler yazacaktın Ayıp böyle şeyler İsa Bak, ben de Kurdum (Savcı bey A Rahman Şeref Bilgiç Adıyeman'lıdır) Gazeteciyim de Hâlen Adıyamanda matbaam da var, Ama böyle şeyler yazmak, Kurdum demek .. İhakikaten ayıp!

Savcı begin "Ben de Kurdum" sozu üzerine şu cevabı verdim,

- Savcı bey, hem "Kurdum" diyorsunuz İem de "Kürtlukden bahsetmek ayıbdır" diyorsunuz Bildiğime göre resmî terminolojide kürtçülük Türkiye'nin toprak butunlugunu ihlâl hareketidir benimse böyle birşey asla akıldan geçmez, Ama Kürt ve Kürtlukten bahsetmek te suç değildir değil mi?

Savcı bey saga sola baktı

- Ne olursa olsun İsa Bu hareketi-nin cezası var İem de çok ağır bir ceza

- Ben ağır değil hafif bir ceza bile biliyorumun savcı bey

- Var Var Benden iyi mi bilecek-sin, İyisi mi gel seni bu cezadan kurtar-alım

- Nasıl?

- Açık konuşalım Doktorla anlaşılıp sana şöyle böyle bir rapor uyduralım Kürtl

Savcı'nın bu sozu ile ben de açık konuşum

- Bu taktik Doğru'ya uyulanan pek eski bir politiktir Bunu siz söyleyemiyorsunuz savcı bey, Böyle bir rapor ne-ticesinde idarı makamların memlekete otedenbeni yaptıkları zulümler, sahte muameleler, sahte evraklar hep gümegidecek Oyle ya, bunları gazetede yaz-zın ifşa eden, şikâyetler yapan şahıs, neğir biş "deli"miş denecek Netice

itbarıyla de halk: "İsa kadu bunları teşhir eden kimse oldumu? Hayır, Sonu ne oldu? Bir tevkif ettiler, Bir deli raporu çıkattılar kendisine, Yaptıkları gene kendilerine kaddı, Demek her şey ellerinde Kim bunlara ne yapabili? Al-laha havale" diyerek ... Olur mu oyle şey? Asıl böyle şeyler ayıp, Savcı bey böyle şeyler ayıp!

Savcı bey yumuşak gibi oldu

--Kürtlümün ben de isterim, İsa İnşallah da kürtlülüsün Ama deliğim şe-kilde olursa ancak,

- Sozunuzu tutamam beyefendi İtu-razımı yaparım Kanun yolu ne ise onu isterim

- Pekî ben çıkar yolu gösterdim Sen razi olmadın Hâdi İtirazını yap bakalım Pışman olmadınsa o zaman!

- Allah pışmanlık vermesin

★

Aynı gün İtirazımı madde madde (10 madde) hülâsa ederek idarı makamların zulmunu, kanun dışı hareketlerini yazdım ve Kürtçe yazmak fihlin bana suç yüklemeyi halde, memurların da-lâvere yoluyla tevkifime sebep oldukları ve tevkifin kaldırılmasını istedim

Aradan 4 gün geçti '7 Kasım 1962 akşamı kogaşa gelen gardiyan fadil efendi, şöyle bağırdı:

- Muharrir! Ne işin var orda?, hay-dı dışarı, yallah!...

Ertesi günü muzafferâne adıyeye geldim, Zabıt Kâtibi dosyayı elime verdi Baktım ki; Wey mâlikê Lîmun Xerabê! Silvan'da bodrum arkadaşım Hemmo'nun dedikleri tamam ve hepsi doğru!

Savcı beye baş vurdum Ne goreyim? Masasının üzerinde mustakıl Diyarbakır Sesi Gazetesinin çağrısına savcımızın gönderdiği teşekkürnameyi neşretmiş gazete duriyor

Aradan zaman geçti, Kaymakam Ali İhsan Utku ve diğer idarecilerle 6 davam var 5 günde bir mahkemeye gidiyordum Bu davalar aleyhimde açılmıştı, Ben ise bir tek dava dilekçemi vermiştim 13 Eylül 1962 tarihli bu dilekçe bir türlü işleme konulmuyordu Bu dilekçeden bir kaç sefer Silvan ses'i'nde bahsetmiştim

Nihayet 23 Şubat, 1963 tarihli af kanunu şumûlüne giren bu davalar tamam-men duştı.

Duştı ama, pek muhterem, değerli ve azız okurlar, görüyorsunuz ki Devletin duşurduğu bu dâvâlar dolayısıyla savcımız, neler yaptı?..

Neler yaptı, diyeceksiniz?

Hüç! Yalnız 13-Eylül-1962 tarihli ve sustumalleri yazılı asıl dilekçemi hası-raltı etti ve 4 / 1963 tarihi ile uydurma bir dilekçeyi benim adıyla savcılığa Di-yarbakır Valiliğine gönderdi Vilâyet idare Heyeti de bu dilekçe üzerine "ida-recilerin bir kusuru yoktur" kararını verdi Ve karar suretlerini İsa'ya ve sav-cılığa resmen gönderdi! ..

Boylece de Savcı beyimizin son sis-tem mantıklı Adaleti yerini buldu Oyle-ya İsa'nın davası düşer de memurun davası düşmez miydi?

Artık, şu anda henüz tarafın galib durumunda olduğunu tesbit etmek siz ka-dınşınas okuyuculara düşer

KIRILAN POTLAR

(Baştarafı 1 de)

iki yüzyıldan beri Osmanlı İmparatorluğunda ve Türkiye Cumhuriyetinde cereyan eden sınıflar arası mücadeleli veçir bir şekilde anlatıyordu. Oğun de bugün de elbette Türkiye ile Hindistan arasında mahallî farklar vardı, vardı. Zıtlaşma-dil hariç, çünkü dil sınıfı farkları taşınmaz, dili daha geniş bu zavriyeden incelemek gerekir. Yazının hacmi ve ölçüsü dahilinde bundan bahs edilecekti, esas'tema'mız da budur. Hindistana - nazaran bizde daha hafif olabilir. Ama bu hal, her toplum; bunyesinde sınıflar ihtiva eder. Kaidesini bozmaz, bozamaz, aksi halde aynı tezi ihtiva eden yazılar boşlukta kalır. Sütünümüz tahlihi geniş tutmaya - esasen yazımız bu seri yazının kırtığı şeklinde kaleme alınmamıştır. Böyle bir kırtık lüzümdür kanaatindeyiz - elverişli olmadığı için Sayın Niyazi Berkes'in dil hakkındaki fikirlerine geçelim..

Sayın Niyazi Berkes'in de tek şef, tek parti devrimden miras kalan tek ırk, tek dil nazariyesini benimsemesi kelimenin tam manasıyla teessüfe şayandır. Ahlakı ve kültürü ile haklı bir şöhret kazanmış bulunan sayın sosyoloğumuzdan bu derece hazin bir pot kırmak beklenemezdi.

27 Mayıs'tan bu yana hazır, Sayın Ahmet Hamdi Başar tarafından doğu meselesi aktüel bir hale getirilmiş iken fakat buna rağmen sözde munevverler halâ bu konuya temas etmekten kaçınırlarken Sayın Berkes'in bu konuyu sukütle geçiştirmesi dahi bir kaçış kabul edersen bilâkis meseleye ışık getirmesi beklenirken bütün bunlar bir yana meseleye üstelik bir de kambur ilâve etmesi affedilmez bir hata teşkil eder.

Sayın Niyazi Berkes'in Türkiye'de dil farklılığının varlığını ve muhtelif memleketlerin, mühtelif din, dil, ırk çeşitlilikleriyle kelimenin tam manasıyla modern milletleşme, milliyetleşme, medenileşme örnekleri verdiklerini bilmesinin imkân var mıdır, buna nasıl imkân tasavvur edilebilir bilemiyoruz?

Hiçbir mefhum ve müessesese mutlak manada kötü veya iyi mutalââ edilemez. Bu, tamamiyle tarihî bir perspektif ve atütüt meselesidir...

Sayın Berkesten bu hususta tavzih beklememiz herhalde Yok eğer mesele tavzih meselesi değilse, mesele bir dil suçmesi değilse sayın Berkes gibi bir şahsiyetle bu meseleyi açık tartışmaktan büyük zevk duyacağız.

Not : Şimdiye kadar, Dicle - Fırat başyazılarını Edip OSMANOĞLU yazıya yazdı OSMAN, Mahmudun aşiretinin tanınmış müteveffa sımalarının biridir Bundan böyle yazılarımız Edip KARAHAN imzasıyla yayınlanacaktır.

Edip KARAHAN

Doğuda Değişmiyen Korkunç Zihniyet

(Baştarafı 2 de)

bi deâîl, arkadaşım, ulan de ki, Adım İbrahimdir bunu da ifade ettiği halde, faide etmedi. Ve nihayet, baygın bir halde yere serildikten sonra sıra bana geldi. Ona yapılan ameliyenin aynı'sı bana'da. İbrahim ayıldıktan sonra, bana arkadaş, hakikaten adım nedir? diye sordu.

İşte Doğü bölgesinde yapılan binlerce haksızlıkların ve keyfi muamelelerin birer tablosu. Evvel de böyle idi, şimdi de böyle devam ediyor.

Doğu Meselesinde Yanılmalar

(Baştarafı 4. sayfada)

problemi bölgevi reform kılığında sokmak, sadece toprak ağalarının ekmeğine yağ sürer. Doğü Anadolu halkları Türkiye'mizin birliği, beraberliği ve mutluluğu yolunda yudumuzun diğer geniş kitleleriyle yüz yıllardır yaptıkları sarsılmaz kader birliğine, bugün de aynen sadıktır. Dillerin çeşitliliği bir bakıma renkliği halkların beraberliğini, birliğini yapan temel unsurlara kat'iyen aykırı değildir. Dünyanın çeşitli demokratik ülkelerindeki tatbik örneklerinin gösterdiği gibi zorâ, baskıya ve tahammülsüzlüğe kapılmadan farklı dillerin inkişafına gösterilen saygı - yukarıdanberi sıraladığımız endişelerin tam aksine - milli birliği ve beraberliği kuvvetlendiren onenli amiller arasındadır. Bunun için bir ki milli birliğin kuvvetlendirilmesini isteyenler, asil bizleriz.

(Yon Gazetesinden)

— S O N —

(4) Oncu Gazetesi, 19 Ekim. 1960

ŞARKTA KÜLTÜR

(Baştarafı 2 de)

edildiği şarkta kurtulma çarelerini aramaktadırlar. Zira doğu, sığın yeridir. Evet sığın yeridir! Bu durum böyle devam ettiği müddetçe hiç kimsede doğuda vazife yapmak istemez ve istemeyecek te.

İlk mezun olanlar, şarkta mecburi hizmetlerini yaptıktan sonra, asil vazifeleri başına donebiliyorlar. Doğuda kendilerine verilen görevi, vatani vazife olarak sayıyorlar. Onlara göre Doğü, sadece tecrubesizleri yetiştirme bölgesidir. Bu zihniyetle okullarımıza gelen öğretmenler ders vermekte ve okulda bile durmağa tenezel etmemekte her halde hahkıldılar.

Ota ve Lise mekteplerimizin durumuna gelince

Oğretmen yokluğu hepimizce ma'lûmdur. Üstelik kazalarda konserler. Orta Okul binalarında Vilâyetlerde bulunan Liselerde ise balolar tertip edilmektedir. İçki kokusundan içerilere girilemez hâle gelen bu kültür ve ilim yuvalarının hali bu ise öğrenim derecesi ne olabilir?

BAZI NOKTALAR

(Baştarafı 1 de)

sindeki hayat hakkını kime borçlu olduğunu yazsan daha iyi olmaz mı? "Réya Rast"ın manasını bilmiyen, manasını sormaya lüzum görmeyen Türkiye realitesinden haberi olmayan herşeyi bucur ve uniformalı kafasıyla sungu kuvvetine dayandıran bu ve bunun gibi sözde münevverlerle sahip olduğu için türk halkı nekadardı yanısıra hakkıdır.

Türkiyemizde, Mau-Mau'ların dillerini bilen hatta onlar üzerine şürler, ağıtlar duzen sanatçılar vardı. Meyhanelerde, zenci ve kızıl derüli insanlar şerfine kadeh tokuşturanlar var. Bunlara doğu meselesinden bahs ettiniz mi aman patencalanıyoruz diye cin çarpmış gibi kaçalar. Ama sıra kapitalizmi mi sosyalizmi mi tekerlemesine gelimeye gorsün. Hıduklar ve zubukler doktuutuler de dokturuler yoksa Abdullah Cevdet'in dediği gibi meselelerimiz hal için dışardan adam mı ithal etmeli?

EKONOMİK KONULAR

Bölge Plânlaması ve Beş Yıllık Plân

«BÖLGE PLÂNLAMASI BÜTÜN MEMLEKET SATHINDA DENGELİ KALKINMA SAAĞLAR»

— III —

Yaşar Kaya

(Geçen sayıdan devam)

Zira Mucadele Genel Md.

- 1 — Mardin Teknik Ziraat Ok arazi istimlâkı
- 2 — Ağrı Teknik Ziraat Ok arazi istimlâkı
- 3 — Hatay Teknik Ziraat Okulu arazi istimlâkı
- 4 — Diyarbakır Ziraat Araştırma Enstitüsü arazi istimlâkı
- 5 — Erzinca Deneme tarlası için arazi istimlâkı
- 6 — Erzinca Tohum Üretme merkezine 5 adet baraka
- 7 — Adıyaman T Ziraat Okulu Md alınan 1 adet pikap
- 8 — Elâzığ Fidanlık Mudurluğu için 1 adet kamyon
- 9 — Adıyaman, Ağrı, Bitlis, Van Diyarbakır, Hakkari ve Hatay illeri için çeşitli makina eşyası 4 703 300,—
- Orman Genel Md. . . . 190 000,—
- Toprak 1 075 000,—
- Veteriner 500 000,—

Doğuya yapılan yatırımları

- Bütçede yanı 1962 plânlı devreye giriş için yapılan (asarisada, her bakanlık butcesinin doğudaki, yatırımlarını bazılarını genelikle bazılarında kalem kalem yazarak umumî yatırımları gözden geçirdik. Şimdi geçen iküdar devrimde inşafsıza milyonların aktığı Ege, Marmara ve Akdeniz bölgesinden 10 il ve Doğudanda 10 il olarak

karşılaştırmak plân uygulamasına zemun hazırlayan 1962 yılı program tasarisından da doğunun ne kadar nasıplendiği kendiliğinden ortaya çıkar şimdi 1962 yılında yapılan yatırımların iller itibarı ile dağılışı aşağıya alalım:

1 — Adana	40 180 000,—
2 — Ankara	112 974 000,—
3 — Antalya	7 801 000,—
4 — Aydın	10 800 000,—
5 — Bursa	11 721 500,—
6 — Eskişehir	19 794 000,—
7 — İstanbul	93 738 000,—
8 — İzmir	32 431 000,—
9 — Kocaeli	5 000 000,—
10 — Niğde	9 266 000,—
	343 405 500,—

Buna karşılık 10 Doğü ili

1 — Ağrı	1 718 200,—
2 — Bingöl	2 771 200,—
3 — Diyarbakır	7 734 000,—
4 — Erzurum	12 143 000,—
5 — Hakkari	5 397 000,—
6 — Kars	12 145 000,—
7 — Mardin	14 126 000,—
8 — Sirt	773 000,—
9 — Tunceli	2 277 000,—
10 — Van	11 712 000,—
	70 905 000,—

NOT: Teknik arızalar yüzünden Yaşar Kaya'nın uzun yazısını son kısmını geçen sayıda yayınlıyamadık. Bu sayı ile bu eksikimizi gideriyoruz. Özür dileriz.

— S O N —

Kürt Tarihi

(baştarafı 5. de)

hakkında, eski harflerle, en ciddi tedkikler, "Dahiliye Vekâleti Aşiretleri Müdürlüğü devrimde, Zekeriya Sertel yapmıştır. Bu tedkikler, ilk defa Ziya Gökalp'ın İçtimayât mecmuasında çıkmış ve bilâhare de kitap haline konmuş. Ziya Gökalp'da Kuçuk mecmuasında Kürtler hakkında birkaç makale yazmıştır. Buraya kadar saydığımız eserlerden, İslâm Ansiklopedisi istisna edilirse, diğerleri ilmi ve objektif hareket etmemişlerdir. Muayyen bir sıyası gaye gütmüşlerdir. Halbuki, sırf ilmi ve objektif tedkiklere ihtiyacımız, hergünden fazla, şimdi, vardır. Çünkü, pozitif ilim devrimine girmiş bulunmaktayız. Kürtler hakkında sosyolojik ve etnik tedkikleri muhtesasslarına bırakarak biz Kürt tarihi üzerinde duracağız. İslâmdan evvelki devrimde Kürtlerin kurdukları, veya ilgilendikleri devletler, mevzuu, hususî bir ihtisasa dayanmaktadır.

İslâmdan önceki devreye, ve bilhassa ilk çağ devrimde at Kurdoloji bilgisi, Asur, Yunan ilh membalalarının tedkikine dayanır. Bu alanda esas çalışmaları Garp dunyasında olmuştur. Bu arada Kempriç Ünüversitesi Asuroloji profesörü Dr. Sayç'ın İran edebiyatı profesörü J. Malcolm'ın, Rawigson'un, Alman Kurdolojisti Oscarman'ın Makası, Blav'i, Noldecke'i, Hammer ve Brocklemann'ın ilh sayılabilir. Biz, daha ziyade İslâmdan sonraki devreye at Kürt tarihini incelemeyi düşündük. Fakat, bunu yapabilmek ancak o devre at vesikalari, o günleri yaşamış ve yazmış tarihçilerin, seyyahların yazılarını, Kürtlerle teması

olan milletlerin o devreye ait notlarını incelemek mümkündür. Bu mevzu da kendimizi yeterli görmüyoruz. Kürtler hakkında, eski Osmanlı tarihçilerinin yazdıkları, Tac-al-Tevarih'de, Tarih-i Hasan Beyzade'de, Solakzade Tarihinde'de ilh Kürtler hakkında bilgiler vardır. Kürtler hakkında Farsça'da, Arabçada da geniş bir literatur vardır. Meselâ İdris-i Bitlisinin Heşt-i Bihişt'inde, Mes'udin'in, Mür'evviç-i-Zehep'inde, (Sâidi'nin (1) tabakat-al-Umem'inde, Mukaddesinin (Ahsan-al-tekavim fımârifet-al-akalim'inde, Hasan bin Abdullah'ın (Asar-al-akalim'inde (Asar-al-evvel bi tabakatib-al-düvel' inde, Resideddinin (Camî-al-te varih) inde, Şerefeddin-i-Ah - Yazdi'nin (Zubde'al - Tevarih'inde, zabernamesinde. . . ilh bilgiler vardır. Bunlar üzerindeki tedkiklerimize tamamlanmamış olduğu için, Kürt tarihi mevzuunu da dar çerçevede ele almak zorunda kaldık. İran ve Irak Kürtleri kısmını bir tarafa bıraktık, (Kurnanç) lar üzerinde durduk. Kurmanclar hakkında, aşağı yukarı ana mehezlerinden biri olan şerefnameyi, esas tutmayı uygun bulduk. Şerefname, 1697 yılında farsça yazılmıştır. Etudumuz esas aldığımız nusha 1764 tarihli Ahmet Mirza çevirmesidir. Muallım Cevdet yazmaları (029) da kayıtlıdır. Kitap Hicri ay takvimi üzerine yazılmıştır. Fakat,

(Devamı gelecek sayıda)

(1) Said ile karışmaması için Sâidi imlâsını seçtik. Eski harflere transliterasyonu yapılacak olursa, (Sad, elif, ayın, dal'ye) şeklinde olur.

Okuyuculardan :

Dicle - Fırat'a

DİCLE MEKTUBU

Tek parti sisteminden sonra milletin devletlerine vakıf olan ve halk tarafından seçilecek çıkarılmış 1950 hükümeti, seçimlerden evvel suçluları affetmek bir yana, kırk elli sene evvelki kaybolmuş hukuku arayacağını vaadederek, milleti bu güzel hulyalara inandırmakla rey avcılığında ustunluk kurarak bu vaatlerin yolunda şeref kursilerine çıkmışlardı. Fakat, ne yazık ki vatan ve millete yapılması gerekli çok şeyler mevcut iken, şunu bir fikir ile millet ve fert hukukunu ihlâl etmişlerdi.

Canileri, şakileri, insan hak ve hürriyetini gasbeden şerhleri affederek millet camiasına karıştırdılar. Seçilenler gayet tabiidir ki, milletin münevver ve seçkin şahsiyetleri idi. Affetmek büyüklüğün şanıdır" dudurunu kendilerine mâl ederek yapmıyacağız dediklerini on plânda hallettiler. Ahmedin okuzünü yokeden, Mehmedin parasını çalan, Hüseyinin evini yıқта çaza gören bir suçluyu affeden o efendiler, kaybolan hukuku odemeğe muktedir olamadıkları için "ki, bir başkasının hukukunu karışık göğüslerle meziyet satar gibi affetmeğe hakları yoktu ve olamazdı da.

Afları çıkaranların bilmeleri lâzım ki İslâm âleminin, adaletin piri olarak tanıdığı hazreti Omer, o oğlunu işlediği suçta mukabil ölümle cezalandırarak, tam adaleti kurmağa en büyük gösterici olmuştu.

Mehmet Akif'in :

Kenarı Diclede bir kurt kaçırsa koyunu, Gelirde adli İhlâli sorar Ömerden onu. Dert çok mevzu ondan geniş, hangisini elealsan yürekle acısı ama, dinleyen kim? Butçe açığı kapanacakmış, hemen inhisara zam yapılır Peki, Vita yağına ne oldu? Kasap, bakkal durumu? Hepsini peşpeşe...

Bunların hepsine razı olduk be birader Ya bu kotuluk düşükleri, bunların şerhleri, kanun bilmez, hak tanımaz cüretleri yüzde yuz artmıştır.

İşte bu yuzden ne hakımı ne savcisi fert adaletinin analizine muktedir olamamaktadır. Mintıkamızda hükümet ve kanun kuvvetine muadil Şeyh kuvveti de hukum surmektedir. Bu kuvvet murit namı ile kurulmuş cemiyettir. Etrafa çeşitli yollarla fecaat saçmakta ve herkesi korkutmakta kendilerine eyilimleri olmyanları da ya ölümlü veyahutta talaanla sındırmaktadırlar. Çeşitli kademelelerdeki elebaşları perde arkasından teşkilâtı idare etmekte ve sinsi, sinsi rollerini oynamaktadırlar. Bunların hüsnuna uğrayanlar, hangi delil ve şahitle olursa olsun haklarını aramaya cesaret edemezler. Bunlara karşı şahit ve delil bulamayan bir mağdur da, gayet tabiidir ki hakimden hak kararı alamaz. Ya o şebekeye sığınarak ondan sonraki felâketten kurtulmayı kabul eder, veyahutta malını, mülkünü terk ederek ailesi ile bir muhacir gibi gurbet ellere gider.

Yazıma büyük vatan şairi Namık Kemal'in şu beyti ile son veriyorum. Ne mümkün zulm ile bi-dat ile imhâ-yetken hurriyet, Çalış idraki kaldır mukteditrsen ademi-Hoşçakalın.

Hikmet Sengur

Gördüklerim

(Geçen sayıdan devam)

miş oldum, ben 1958 de Erzurum ile Kars arasındaki Sarıkamış ilçesine ve muhabere taburuna dâhil ettim, tanınamla edindiğim itibalar, sıra ile en başta mukaddes dinimiz okulu İslamiyete bağlılıkları belki ilkokula gitmemiş okur yazarı yok amma butun dini bilgilere malik sonra cesur, comert garip dostudurlar. Yalan söylemezler, namuslu, yığıt sozune sadıktırlar. Bir gun muhabere merkezinde oturuyorum yanında çeşitli cihaz operatorleri 7 kişi var, bunlardan birisi Erzurumlu, diğerleri ben de dahil olmak üzere Hepsı garpli, bir ara o Erzurumlu çocukla İzmirli bir çocuk sebepsiz munakaşa ettiler, izmirli Erzurumluya vahşi Kurt dedi, hepsi de benden çekinir yalnız benim Kürt olduğumu bilmiyorlar, ben içimden eğer Erzurumlu cevap vermezse ben iyi bir cevap veririm, neise baktım Erzurumlu ulan İzmirli dedi bana Kürt dedin evet ben Kürdüm aslım neslim belli sen nesinki sen türk değilsin olsaydın ayıcılık etmezdin, daha başka şeyler de soylerdı... Baktım İzmirli stop etti. Hiç cevap vermedi Erzurumlu çocuk orta okulu bitirmiş, Kurtçe İsanından bihaber, hiç Kurtçe bilmiyor. Bir gun buna sordum arkadaş dedim. Bildiğin ve duyduğuma göre bu şark tarafı hep Kurtmuş Niye sen Erzurumdan hiç Kurtçe bilmiyorsun? o da Nuri dedi aslımız Kürtürdün yalnız biz şehirde doğup büyüdüğümüz için ana lisanımızı kaybetmişiz ve en nihayet bunlar muhabere merkezinde Kurtluk Türkük munakaşasını yaparlarken ve şanki kotu bir damga olmuş gibi bu Erzurumlu çocuğa Kurt deyip dururlarken elme günlük bir gazete geçti Gazetenin on sayfasında iri yazılarla, bu gun Erzurum'da yurdumuzun hiç bir tarafında görülmemiş Kıbrıs için muhteşem bir miting yapılacak. Okudum. sonra dışarı çıktım. Bir de baktım ki şehirlerden, ilçelerden, köylerden, gelen geçen butun kamyonların traktorlerin üzerinde; Kıbrıs Turktur, Kıbrıs bizimdir. Yazılı yazılar Pek çok - sevindim. Allah, bizi İslâh etsin, çünkü butun şark tarafı Kıbrıs için can atsın, ve ezelden beri cesurluklarıyla Osmanlı imparatorluğunun hudut kurtları olsun ve kendi kemikleriyle kaleler yapsın, Çaldıran savaşının çemberini yarsın ve dâma şimdide kadar Türk Ordusunun on safalarını teşkil etsin, ve birinci Cihan Harbinde, kendi şehirlerini kendileri kurtararak şehirlerine gazi unvanını kazandırsın ve sonra da hiç bir emir almadan kendileri koşarak ananelerini bırakarak batılasmak istiyen garp tarafını da kurtarsın, ve butun bunlara karşı bir zat gazetesinin on sahifesinde iri harflerle, Kurt tarihi diyeceği yerde (Kurtük damgası) diye yazıyor. Başkası da yazdığı sütununda yazıda bir Arap sozune göre dünyada uç müsibet vardır, fare, çakırge, Kurt diyor. Ve hayret mecmuası da Kurtler devlerden meydana gelmiş diye yazıyor. Koca bir senator Kurtler bizim düşmanımızdır diyor, neden neden böyle oluyor anlyamadım, başka bir şey diyemem yalnız derimki, bu memleketi ve güzel yurdu parçalamak istiyenleri Allah kahretsin, Amin

Cihanbeyli Nuri Nutsöz

— S o n —

Demokraside Birlik Beraberlik ve Müsavat Şarttır

1946 dan beri, fert olarak, millet olarak çok partili bir hayata girdük. Milletimizin, halkımızın demokratik hayat tarzını benimsemesine yardım edenlere şükran borçluyuz, 1946 dan bu yana parti gelişmeleri yanında memleketlerde gelişmeler kaydedilmediği iddia edilemez. Kim ne dese desin demokrasi memleketlerde birçok şeyler kazandırdı. Demokraside kin ve düşmanlık yoktur. Demokratik rejim ile idare edilen memleketlerde hukukun dayandığı esas insan ve vatandaşın sahip olduğu vazgeçilmez hak ve hürriyetlerdir. Yani demokrasinin hem milli hem de milletlerarası beğeri vatani bir yönü vardır. Tamamıyla insani ve ahlâki olan bu kaideye yükselmek için demokrasi mantığı şu düşünceden hareket eder. Her insan dünyaya cihan şumul beşeriyetin bir zerrisi bu ferdî olarak gelir. Kudret eli doğuştan kimsenin alına içtima bir sıfat, unvan, imtiyaz damgası vurmadağı gibi kumseye müstesna şeref ve ruhan hakkı da ver-

miş değildir. Bilakis insanlar her nevi sıfat ve unvandan mucerret olarak doğar. Cemiyette mevki, unvan ve sıfat insana ehliyetinden ve hizmet olan lı-yakatından gelir. Herkesin laik olduğu meritebeye erişmesi için fırsat ve imkân eşitliği şarttır. Bir memleketle gerek fertler gerekse hükümet kuvvetlerini ellerinde tutanlar aynı hukuk kaidesine tabi olmalıdırlar. Hükümetle fertler arasında musavat kaidesi yerine imtiyaz, inhisar ve istisna usulu kaim olursa musavat ve adalet hususî reñide olur. Bu sebeplerdir ki tarihte gorülen isyan ve ihtilâllerin çoğu musavat namına yapılmıştır. İnsanların adalet susuzluğu da ma musavat hasreti şeklinde belirmiştir.

27 Mayıs inkılabı bu iddia ile yapıldı. Yassıadada adalet divanı kuruldu... Daha sonra bir anayasa hazırlanıp halkın referandumuna sunuldu. Seçim yapıldı, meclis ve senato çalışmalarına başladı. Bundan sonra meclis dışı hareketlerin son bulması lâzım gelirken hâlâ bazı meclis dışı ve hatta senato için de parlamenter rejime aykırı bazı davranışlara rastlanmaktadır. Halbuki milî iradenin sembolü olan meclis ve senatonun rahat çalışması lâzım gelir.

Hasan Seyhanhoğlu çiftçi-İlivan

Dicle - Fırat'tan Okuyuculara

MÜHTEREM OKUYUCULAR

Dicle-Fırat Yazı Kurulu bir FOLK-LOR ARASTIRMA BÜRO'su kurmuş bulunmaktadır. Bu büro iki kola ayrılmaktadır. 1 — Folklor derleme kolu, 2 — Folklor irtibat kolu. Folklor derleme kolunun meydana getiren arkadaşların bir kısmı merkezde yani İstanbuldadırlar. Bir kısmı da taşradadırlar. Folklor derleme kolunun taşra üyeleri şunlardır:

Hüseyin Sağınç, Bahri Koçkaya, İsa Şans, Ali Özdemir, Zulfikar Karahan, Hüsamettin Ayyören, Fevzi Yıldırım, Mikayil Turan

Bu arkadaşlar bize doğu folklorini derleyip göndereceklerdir.

Derleme kolunun Merkez üyelerinin büyük kısmı üniversitedirler. Haziran ayının sonunda bu arkadaşların çoğu memleketlerine gideceklerdir. Onlar da çevrelerinde folklor derleyip gazete idarehanesine göndereceklerdir. İrtibat kolu, folklor derleme koluyla araştırma bürosu arasında irtibat temin maksadıyla zaman zaman doğuya geziler yapıp taşradaki arkadaşlarımızla görüşeceklerdir. Ayrıca her okuyucu da bize her nevi folklor gönderebilir. Ve okuyucularımızdan bilhassa bunu beklерiz...

Bu konuda ismindik bu kadar. Bu hususta gerekirse zaman zaman bilgi verilecektir...

9 sayıdan itibaren yazı kurulumuz bir KURTÇE FIKRA yarışması tertip etmiştir. Gelen fıkralar, önce yayınlanmaya değer olup olmaması zaviyesinden tasnif edileceklerdir. Yayınlanmaya değer fıkralar arasından birinci, ikinci, ve üçüncü fıkralar seçilecektir. Birinciliği kazanan fıkrâ sahibine devamlı olarak Dicle-Fırat'ın ilk sayfasındaki ÇİZGİLER başlıklı fıkrâ sütunu tahsis edilecektir. HAMİT MAZIDAĞLI arkadaşımız bundan böyle Dicle-Fırat'a makale yazmak arzusunun izhar etmiş ve bu arzusu memnuniyetle karşlanmıştır. HAMİT MAZIDAĞLI arkadaşımıza kendisinin de fıkrâ yarışmasına katılması teklif edil-

mişse de kabul etmemiştir. Ama gerektiğinde kurtçe fıkralar yazacağını da gazetemize vademiştir... İkinci üçüncü fıkrâ sahiplerine Dicle-Fırat Şeref diplomaları verilecek ve bu arkadaşlar yazı kurulumuza iltih edileceklerdir.

Mühterem okuyucuları şimdî aç bir noktaya temas edeceğiz. Dicle-Fırat'ın eski yazarlarından bir arkadaşımız Edip KARAHAN'ın - Edip Karahan daha evvel yazılarını Edip Osmanoğlu imzasıyla yazıyordu - 7. sayıda çıkan başyazısının son ibarelerine yanlış manalar vermiştir. Şöyle yorumlamıştır. Güya biz Dicle - Fırat'tan başka kurtçe gazete ve mecmuaların çıkmasını istemiyoruz. Müşuz Aıkadaş yorumunu alabildiğine genişleterek kut mekteplerinin kurulmasını da istemediğimizi iddia edebilmektedir. Bu iddia ve yorumun kulliyen yalan olduğunu alenen tavhiz ederiz. Biz kurtçe mecmua, gazete çıkmasını istiyoruz. Kurt okullarının açılmasını istiyoruz. Dicle-Fırat'ın gayesi doğunun ekonomik ve kültürel kalkınmasında Kültürel kalkınma mefhumunda yukarıda sozu geçen mecmua, gazete ve mekteplerin dahil olduğu aşıkardır. Yayınımız da bunu göstermektedir. Bu arkadaş şu iddiayı da serdedilmektedir. Güya yalnız biz milî birlikçiyiz. Bizden sonra yayın hayatına atılanlar milî birlikçi değiller. Kimseye bu isnatları yüklemeye hakkımız olmadığı gibi buna ahlâk ve dünya görüşümüz de musaat değildir.

Yapılmış ve yapılacak teşebbüsler hakkındaki objektif, tenkit hakkımız bakiidir...

Bayramımızı kutlamak lutfunda bulunan okuyucularımıza, arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Gazetemiz sahibi EDİP KARAHAN gazetesinin dağıtım işini tanım için Haziranda bir doğu gezisi yapacaktır.

hurmetlerimizle
DİCLE - FIRAT

15 Mayıs 1963 Husnutabat Matbaası
İstanbul